

Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne
Secretariaat p.a. André Van De Sompel, Kruisenstraat 70, 9270 Kalken

België - Belgique
P.B. - P.P.
9270 Laarne 1
BC 7686

castellum

VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS
VAN KALKEN EN LAARNE
www.waldack.be/castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
JAARGANG XXVII — NR. 4 — DECEMBER 2010

castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

BESTUUR

- Erevoorzitter: **Jonkheer de Pessemier 's Gravendries,**
Slot van Laarne, 9270 Laarne
- Voorzitter: **Marcel Meys,**
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken, tel. 09 367 55 06
- Secretaris en
redactiesecretaris: **André Van De Sompel,**
Kruisenstraat 70, 9270 Kalken, tel. 0477 39 58 06
e-mail: andre.van.de.sompel@telenet.be
- Penningmeester: **Lieven Hanselaer,**
Koffiestraat 61, 9270 Kalken
- Bibliothecaris: **Antoon Afschrift,**
Brandemanstraat 93, 9270 Laarne
- Leden **Eric Balthau,**
Termstraat 80, 9270 Laarne
Dirk Clerick,
Nerenweg 72, 9270 Kalken
Luc De Ruyver,
Apostelhuizen 8a, 9270 Kalken
Johan R.J. De Wilde,
Varensbos 29, 9920 Lovendegem
Felix Waldack,
J. Van De Veldestraat 7, 9270 Kalken,
tel. & fax 09 367 80 92 - e-mail: felix@waldack.be
- Verantwoordelijke uitgever:
Marcel Meys,
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

BIBLIOTHEEK van de Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne
(gevestigd in een van de gemeentelijke lokalen in de Keistraat 5, 9270 Laarne).

Openingsuren:

* elke tweede zaterdag van de maand (behalve juli en augustus) van 10.00 tot 12.30 uur.

* na afspraak met Antoon Afschrift: 09 369 46 26.

AFGEVAARDIGDE bij het Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen:

Marcel Meys, Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

CONTACTADRES en RUILEXEMPLAREN:

André Van De Sompel, Kruisenstraat 70, 9270 Kalken

**ADRESWIJZIGINGEN, NIEUWE ABONNEMENTEN en
LIDMAATSCHAP CASTELLUM:**

Gewoon lid: € 10,00

Steunend lid: € 16,00

Erelid: € 25,00

Beschermend lid: € 50,00

Rekeningnummer: 393-0430850-65

Castellum, Koffiestraat 61, 9270 Kalken

Tel. 09 367 83 30

De lijst van de beschermheren of -vrouwen, van de ereleden en de steunende leden zal jaarlijks in het laatste Castellumnummer verschijnen.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Teksten mogen worden overgenomen mits vermelding van de bron en de auteur, en het toezenden van een exemplaar.

EDITORIAAL.

In het laatste nummer van jaargang XXVII werd de tekst van een handgeschreven document integraal opgenomen. Die tekst lijkt op een script voor een toneelstuk.

In dat manuscript neemt een Kalkenaar ons mee naar de leefwereld van honderd jaar terug. Een nog niet geïdentificeerde auteur laat een gids een bezoeker van Kalken begeleiden van aan de grens met Wetteren (ter hoogte van de Kapellestraat/Peperstraat) tot op de wijk De Kruisen. Die bezoeker maakt tijdens die tocht kennis met (een deel van) het Kalkense volksleven. Ondergetekende zorgde voor achtergrondinformatie bij die “revue”.

Op het vlak van erfgoedbehoud, -beheer en -beleving wordt de geïnteresseerde overstelpt met gegevens vanuit private en overheidsinstellingen. Zonder inbreng van plaatselijk geïnteresseerden, kan veel gedirigeerd, maar misschien weinig gerealiseerd worden. Daarom willen we een oproep lanceren. Wie informatie en fotografisch materiaal over Turnclub Kalken en Landelijke Gilden Laarne en Kalken wil beschikbaar stellen, wordt met open armen ontvangen. Rond die drie verenigingen worden in de loop van 2011 in dit tijdschrift bijdragen voorzien.

*Illustratie 1. De muziekmaatschappij van Gentse weesjongens, De Kulderkens, op uitstap in de Koffiestraat te Kalken, anno 1946.
Verzameling Luc Van Hulle.*

U zal er later nog van horen, maar we willen de Nacht van de Geschiedenis van dinsdag 22 maart 2011 nu reeds in de kijker stellen. Het thema van de editie 2011 is "Feest". Samen met de Davidsfondsafdelingen Kalken en Laarne zal onze kring een zo gevarieerd mogelijk avondvullend programma brengen met woord, zang, muziek en kermisgeneugten. De inbreng van muziekmaatschappijen ter gelegenheid van feesten en kermissen was lange tijd heel belangrijk. Vandaar dat als illustratie bij dit editoriaal gekozen werd voor de opname van een foto van de Kulderkes op uitstap in de Koffiestraat te Kalken kort na WO II.

Tot slot bieden we onze leden en hun dierbaren onze beste nieuwjaarswensen aan. Een goede gezondheid behoort tot de vaste wensthema's. Wie tijdens 2011 op zoek wil gaan naar extra informatie over uiteenlopende onderwerpen, kan volgende websites eens bezoeken: <http://forum.archieven.org>, www.amsab.be, <http://arch.arch.be>, www.faronet.be, www.heemkunde-vlaanderen.be, <http://kadoc/kuleuven.be>, www.liberaalarchief.be of <http://www.advn.be>.

Veel lees- en zoekgenot.

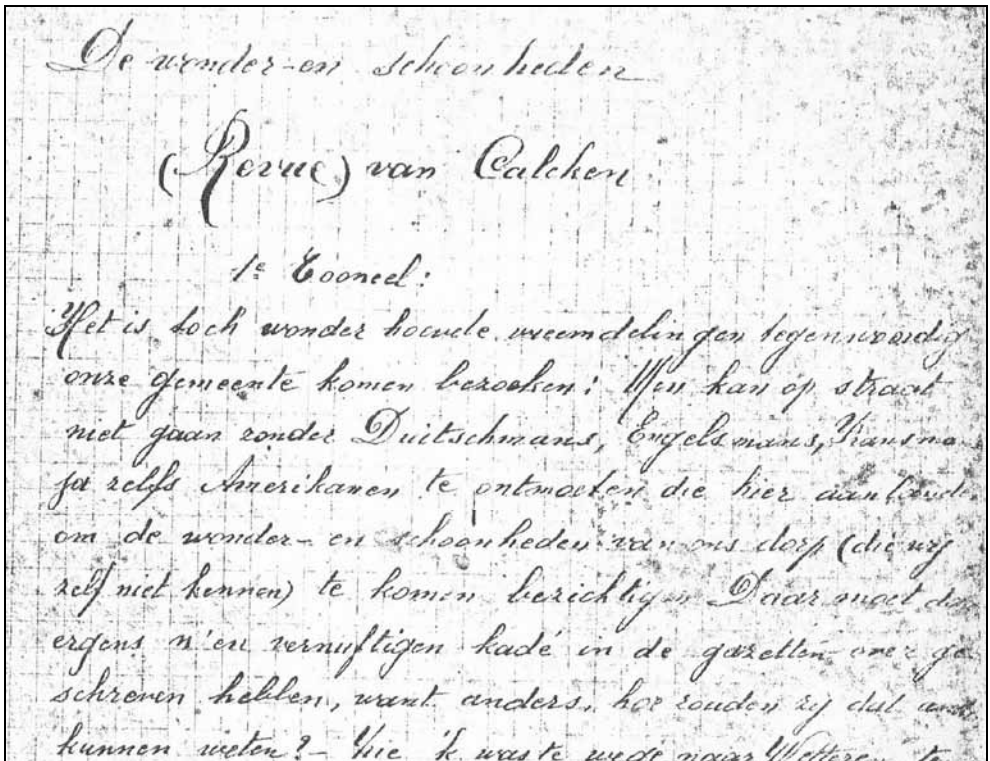
André Van De Sompel

**DUIDING BIJ EEN TONEELTEKST:
REVUE: DE WONDER- EN SCHOONHEDEN VAN CALCKEN.**

André Van De Sompel

1. Inleiding.

In de verzamelingen en de nalatenschappen van Jules Tibbaut (1925-1998), Eugeen Bogaert (1931-2000), Romain Lemaire (1933-2007) en Gaston Poelman (1924-2010) werden fotokopies gevonden van een met de pen geschreven toneel- of revuetekst¹. Het oorspronkelijke handschrift werd nog niet gevonden.

Illustratie 1. Aanhef van het manuscript van de revue
"De wonder- en schoonheden van Calcken".
Deze versie gaat door als de "moederkopie".

¹ De fotokopies hadden niet dezelfde kwaliteit, wat impliceert dat een kopie van een kopie genomen werd. De "moederkopie" werd mij jaren terug bezorgd door Eugeen Bogaert.

In de revue begeleidt een plaatselijke gids een vreemde bezoeker doorheen een deel van Kalken. Die bezoeker komt Kalken binnen op de grens met Wetteren, op de wijk Eesvelde. Gids Karel vertelt over de Kalkense “wonderen” op een tocht langs de huidige Provinciebaan, de Vaartstraat, Kalkendorp, de Koffiestraat naar de wijk De Kruisen.

In het toneelstuk, dat volgens de toenmalige gebruiken doorspekt is met veel zang, werden gebeurtenissen met een dikwijls spottende ondertoon uitvergroet. Rekening houdend met een aantal specifiek aangehaalde gebeurtenissen, moeten we die tekst dateren uit de tweede helft van het jaar 1910.

De 34 pagina’s lange tekst uit een schriftje met geruite bladen van 16 x 21cm, werd integraal overgenomen, inclusief (de naar huidige normen) schrijf- en dt-fouten. Leestekens werden waar nodig toegevoegd en in voetnoot werd duiding gegeven. De dialogen werden in schuine tekst weergegeven, de rol- en toneelaanduidingen in schuine vetgedrukte tekst. Illustraties werden dan wel in de tekst ingewerkt².

2. De mogelijke auteur.

Een aantal denkpijsten leiden tot een aantal mogelijke auteurs. Bewijzen die de tekst aan een auteur kunnen linken, werden nog niet gevonden.

Waarschijnlijk omdat het stuk, en dat mogen we nu reeds verklappen, eindigt met een kennismaking met het Sint-Pietersfeest en met de toen pas als Koninklijk benoemde Harmonie St.-Cecilia Kalken, zocht wijlen Jules Tibbaut de schrijver in de persoon van suikerbakker Goethals. Charles Louis Goethals³ was niet alleen meer dan waarschijnlijk lid of erelid van de Kalkense harmonie Sint-Cecilia⁴, maar ook voorzitter van de zangmaatschappij De Ware Vlamingen⁵. Volgens mij komt Goethals echter niet in aanmerking als auteur. Over wie als gids optreedt, heeft Jules Tibbaut het niet gehad.

² Delen van de revue werden reeds gepubliceerd in *Het Sinte-Pieterke Kalken*, 21ste jg., nr. 1, p. 2725-2745 en in het mededelingenblad van feestcomité De Keille van augustus 2010 onder de titel *Twee tonelen uit een Kalkens toneelstuk anno 1910 met betrekking tot de Vaartstraat*.

³ Suikerbakker Charles Louis Goethals (Lochristi, 1861 – Kalken, 1919) woonde in Kalkendorp, ongeveer rechtover de vroegere kantschool, op de plaats van de huidige woning nr. 45. Hij was gehuwd met winkelierster Marie Coralie Van Damme (°Kalken, 1862). Het echtpaar had vijf kinderen.

⁴ Aangenomen wordt dat Charles Constantin Debbaudt de stichter is van de muziekvereniging “Les Amis des bons moeurs” (als voorloper van de huidige Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken) die in 1799 twintig muzikanten telde. Na 1832 en tot ca. 1870 was de harmonie gekend onder de benaming “Vrienden van de goede zeden”. Kort na de scheuring met de liberalen (1872) kreeg de harmonie de benaming St.-Cecilia. In 1899 vierde men het honderdjarige bestaan en in 1910 werd de vereniging Koninklijk benoemd. De viering van die benoeming vond plaats op 11 juni 1911.

⁵ Zangmaatschappij De Ware Vlamingen werd in 1908 opgericht door dokter Jozef Van De Velde, misschien wel als aanloop naar het eerste georganiseerde Sint-Pietersfeest op de wijk De Kruisen in juli 1908.

In een volgende stelling brengen we de gids in verband met de auteur van de tekst. Het stuk werd geschreven aan de vooravond van een lokaal politiek conflict met bestuursleden van de twee voornoemde muziekmaatschappijen in de hoofdrol. Tot oktober 1911 was burgemeester Jules Tibbaut erevoorzitter van zowel de harmonie als de zangmaatschappij. De opname van Leonce Ducatillon, die van 1904 tot 1908 in Kalken woonde en een tot het Daensisme bekeerde oud-liberaal was, als lid van De Ware Vlamingen, werd aanzien als een politieke provocatie die ertoe leidde dat de katholieke burgemeester Jules Tibbaut de zangmaatschappij en haar hoofdverantwoordelijke, dokter Jozef Van De Velde, de rug toekeerde⁶. Mogelijk heeft de revue een onderliggende politieke boodschap en in dat geval kunnen we Karel Vermeiren zien optreden als gids Karel. Vermeiren woonde op de wijk De Kruisen en in de tekst wordt vermeld dat de gids op de wijk De Kruisen woont. Karel en zijn broer Raymond Vermeiren waren volksmensen die een aantal strubbelingen hadden met de gevestigde orde in Kalken. Schreef Raymond Vermeiren de tekst met een politieke boodschap als ondertoon of was het hun broer Casimir Vermeiren die het een en ander op papier zette⁷? Tijdens een onderzoek – in de periode 1990-1991 - naar de rol van de familie Vermeiren in Kalken, werden geen verwijzingen naar de hier besproken revue gevonden. Van de hand van Casimir verschenen kort na WO II enkele heemkundige bijdragen rond Zele en Kalken in lokale dag- en weekbladen. We beschikken van Casimir enkel over kopies van manuscripten uit een periode die ongeveer 35 jaar na het schrijven van de hier behandelde revue moet gesitueerd worden. Schriftvergelijking lijkt hem niet direct als auteur van de revue

⁶ Dagblad Het Volk, 28 oktober 1911. *Calcken. – De zangmaatschappij van Calcken heeft den hardnekkigen kandidaat der liberalen, heer Léonce Ducatillon als lid aanvaard. De heer Burgemeester heeft onmiddellijk zijn ontslag als erevoorzitter en als lid dezer maatschappij ingezonden. Bravo, want in zulk gezelschap is zeker de plaats niet voor een katholiek.* In dit krantenartikel wordt Ducatillon nog als liberaal bestempeld.

Zie over de rol van Leonce Du Catillon in Kalken:

VAN DE SOMPEL A., Raymond en Karel Vermeiren. Een verkenning van de levenssituatie van twee kansarmen uit de wijk De Kruisen, einde 19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw, in *Castellum*, jg. VIII, nr. 2, juni 1991, p. 4-55.

VAN DE SOMPEL A., Grasduinen in Aalsterse en Wase kranten. Onverwachte bronnen voor het dagelijkse leven te Kalken en Laarne, periode midden 19de - midden 20ste eeuw, in *Castellum*, jg. XXVII, 2, juni 2010, p. 9-54, pp. 25-27.

⁷ VAN DE SOMPEL A., o.c., 1991. Als arbeiders neigden Karel en Raymond Vermeiren, na een reeks ontgoochelingen, naar het Daensisme. Raymond stelde zich bij de wetgevende verkiezingen van 1912 kandidaat voor die partij. Dat deed hij samen met Léonce Ducatillon, een niet-Kalkense journalist en politicus, die met een dochter uit het liberaal Kalkense gezin Rassaert gehuwd was. Karel Vermeiren (Kalken, 1867-1940) en Raymond Vermeiren (Kalken, 1869-1942) woonden op de huidige Dendermondsesteenweg ter hoogte van nummers 47-49, in de onmiddellijke omgeving van de vroegere herberg De Roos en de Steenbeek.

Casimir Vermeiren (1874-1956), was gehuwd met Nathalie Sidonie De Fré (Kalken, 1885-1954). Hij bracht het tot stationschef van het spoorwegstation van Machelen. Tijdens de periode 1916-1919 was het gezin ingeschreven bij de ouders van Nathalie Sidonie die herberg hielden in de Koffiestraat te Kalken (zie later).

aan te wijzen.

Een derde mogelijkheid is dat de auteur van de revue en de gids één en dezelfde persoon zijn. Voor die optie hebben we twee personen in het vizier.

Een eerste persoon is Karel Pierrache⁸. Bakker Pierrache woonde echter niet op wijk De Kruisen, maar wel in de Vaartstraat. Gezien hij voor zijn hobby, als toneelspeler bij de toneelafdeling van de Koninklijke Harmonie, waarschijnlijk veel tijd doorbracht in en rond de muziekzaal van de harmonie op de scheiding van de Koffiestraat met de Kruisenstraat, kunnen we er in komen dat hij zich op de wijk De Kruisen ook thuis voelde. Mogelijk is bakker Pierrache ook de auteur die de dialogen en de zangstukken hoofdzakelijk schreef voor zijn vrienden-toneelspelers en -muzikanten. Hij raakte als inwijkeling uit Gent ongetwijfeld van heel wat situaties op de hoogte, maar kende misschien niet de nieuwe eigenaars-toekomstige bewoners - en tevens oud-inwoners van Kalken - van het “kasteeltje vooraan in de Boombos”. Mogelijk was hij bovendien als bakker geïnteresseerd en bemiddeld genoeg om in de zomer van 1910 een bezoek te brengen aan de Wereldtentoonstelling te Brussel. Over Pierrache schreef Remi De Gelder anno 1928 het volgende: *Nog een joviaal figuur dat verdween was dat van Karel Pierrache. Levenslustiger jongen, vriendelijker kameraad, vrolijker gezelschap bestond er niet. Om zijne jollige en levensblijheid was hij de vriend van eenieder*⁹. In die typering kunnen we in hem zowel de gids als de auteur herkennen. Bewijzen kunnen we dat echter nog niet.

Een tweede persoon die bij deze stellingname in aanmerking komt, is de jonge onderwijzer Arthur Copers (Kalken, 1890-1917). Hij kende de situatie rond de harmonie en het Sint-Pietersfeest ongetwijfeld heel goed want hij groeide op in het lokaal van de harmonie in de Koffiestraat als zoon van de uitbater. Hij *vervulde* in het toneel *menige gewichtige rol*¹⁰.

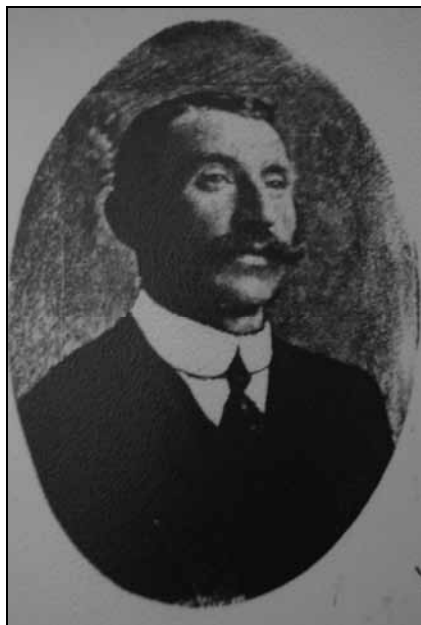
Mogelijk kan aan nog andere personen het auteurschap van de revue toegeschreven worden. Het lijkt zeker dat die persoon of personen moet(en) gezocht worden in het muziek- en toneelmilieu. We denken dan verder in de richting van onderwijzer Emiel Van De Velde¹¹, die het schoolhuis bewoonde dat hoorde bij het schoolgebouw op de wijk De Kruisen. Hij was eveneens verbonden aan de toneelafdeling van de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken.

⁸ Broodbakker Carolus Blandinus Pierrache (Gent, 1878 – Kalken, 1919) was gehuwd met Pharailde Adelina De Gelder (Kalken, 1880-1971). Pharailde hertrouwde met Abel Verschraegen (Kalken, 1886-1957). Abel was een eerste keer gehuwd met Anasthasia Carolina Cornu (Uitbergen, 1890 – Kalken, 1918).

⁹ DE GELDER R., *Kronijk tooneelbond Utile Dulci van Calcken, afdeling der Koninklijke Harmonie*, ongepubliceerd handschrift, Kalken, 1928, p. 21-22.

¹⁰ DE GELDER R., *o.c.*, p. 14.

¹¹ Onderwijzer Emiel Van De Velde (Lokeren, 1866-Kalken, 1949) was gehuwd met Marie Sidonie De Cuyper (Lokeren, 1867-Kalken, 1942).

*Illustratie 2. Karel Pierrache, foto
voorzijde bidprentje.
Verzameling Petrus De Wilde.*

*Illustratie 3. Arthur Copers, foto
voorzijde bidprentje.
Verzameling Petrus De Wilde.*

Handschriftvergelijking sluit dan weer uit dat vier andere personen, die nauw bij het Kalkense muziek- en toneelgebeuren betrokken waren, als auteurs moeten aangezien worden, namelijk Joannes Matthijs¹², Victor De Meyer¹³, Remi De Gelder¹⁴ en dokter Jozef Van De Velde¹⁵.

¹² Verzekeringsagent Joannes Matthijs (Laarne, 1838-Kalken, 1916) bewoonde de nieuwe zaal van de harmonie in de Koffiestraat vanaf de oprichting (1878) tot omstreeks 1890. Hij ontpopte zich als een toneelliefhebber. Joannes Matthijs was gehuwd met naaister Philomena De Greef (°Kalken, 1846) en woonde vanaf omstreeks 1890 in de woning Vaartstraat 1.

¹³ Archief Geschied- en Heemkundige Kring Jan Broeckaert Wetteren, verzameling uit het archief van Victor De Meyer. *Fabriekbestuurder* Victor De Meyer (Kalken, 1881-1950) was gehuwd met Rosalie Esther Matthijs (Kalken, 1888-1966) en woonde in Kalkendorp, in een statige woning palend ten zuiden aan het huidige Parochiehuis. Victor was toneelspeler en na WO I regisseur bij de toneelafdeling van de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken.

¹⁴ Onderwijzer Petrus Remi De Gelder (Kalken, 1882-1950) huwde in 1913 met Leonie Steendam (Lokeren, 1883-Kalken, 1970). Hij was onder andere toneelspeler en na WO I secretaris van de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken.

¹⁵ Dokter Jozef Van De Velde (Kalken, 1871-1939) was gehuwd met Marguerite Marie Boucqué (Gent, 1869 – Kalken, 1928) en woonde in de Kruisenstraat naast het oude schoolgebouw, een afdeling van de gemeentelijke jongensschool. Dokter Jozef Van De Velde was tot in 1911 pianist bij de toneelafdeling van de Koninklijke Harmonie.

3. Duiding en mogelijke opvoering van de revue.

Honderd jaar na het schrijven van die revue is het niet gemakkelijk alle situaties of verwijzingen volledig te begrijpen. Vanuit jarenlang archiefonderzoek werd duiding gegeven, maar het is niet altijd even duidelijk wat overdreven werd voorgesteld en wat niet.

We gaan er van uit dat de revue geschreven werd om opgevoerd te worden ter gelegenheid van het Sint-Ceciliafeest van de Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken begin december 1910. Of dat effectief gebeurde, kon ik niet nagaan¹⁶.

Voor de opvoering van dat stuk kon beroep gedaan worden op toneelbond *Utile Dulci*, een afdeling van de Kalkense harmonie Sint-Cecilia. De benaming van de toneelbond vonden we in een onuitgegeven manuscript van onderwijzer Remi De Gelder die begin 1928 de geschiedenis van die toneelafdeling had neergepend¹⁷. *Utile Dulci* betekent zoveel als *het nuttige aan het aangename paren*. Die toneelbond was in de periode 1910-1911 de enige in Kalken¹⁸. Een toneelafdeling, die verbonden was aan een muziekmaatschappij, was handig bij het opluisteren van een muzikale avond. In illustratie 4 werd het programma weergegeven van de *Muzikale en Toneelkundige Avondstond* van de Koninklijke Harmonie Kalken ter gelegenheid van Kalkenkermis 1910.

De officiële viering van de benoeming van de Kalkense harmonie tot Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia ging op 11 juni 1911 door. Op het programma stond een groots festival waaraan veertien muziek- en tien zangverenigingen deelnamen. In de zaal van de harmonie werd ter gelegenheid van dat feest volgend jaarschrift aangebracht:

¹⁶ Meer dan twintig jaar geleden deed ik in de burelen van Dagblad Het Volk te Gent in de edities van Het Volk onderzoek naar de oorsprong van het Sint-Pietersfeest op de wijk De Kruisen. In Het Volk van 10 december 1910 werd een verslag van het Sint-Ceciliafeest van de harmonie opgenomen. Helaas heb ik dat verslag toen niet gekopieerd. Ondertussen is het archief van dagblad Het Volk niet alleen verhuisd naar Groot-Bijgaarden, maar ook ontoegankelijk geworden voor niet-medewerkers van de Corelio-kranten. In de krantenverzameling van de Gentse Universiteitsbibliotheek ontbreekt voor dagblad Het Volk ook de jaargang 1910.

Het stuk werd niet vermeld in de door Remi De Gelder opgemaakte lijst van opgevoerde toneelstukken. De Gelder R., o.c., p. 35-45.

¹⁷ DE GELDER R., *Kronijk tooneelbond Utile Dulci van Calcken, afdeling der Koninklijke Harmonie*, Kalken, 1928. Dit manuscript van 45 pagina's was opgedragen aan Victor De Meyer en boven de titel stond geschreven *EEUWIG TE BEWAREN*. Bewaard in Gemeentelijk Archief Wetteren – bibliotheek KGHK Jan Broeckaert.

¹⁸ Het Volk, 27 november 1912. Vanaf eind 1912 zijn er sporen van toneelbedrijvigheid bij zangmaatschappij De Ware Vlamingen. De vermelding van een “Concert dat gedurig de lachspieren in beweging bracht”, doet denken aan een toneelachtige aanvulling van het muziekprogramma.

*GIJ KONINKLIJKE HARMONIE & GIJ TOONEEL VOLGT
DEN WEG VAN 't SCHOONE VOOR KUNSTVERHEFFING &
VOLKSONTWIKKELING.*

De zaal werd verder voorzien van volgende spreuken:

Door iederen eendracht sterk.

Den vlaamschen landaard getrouw

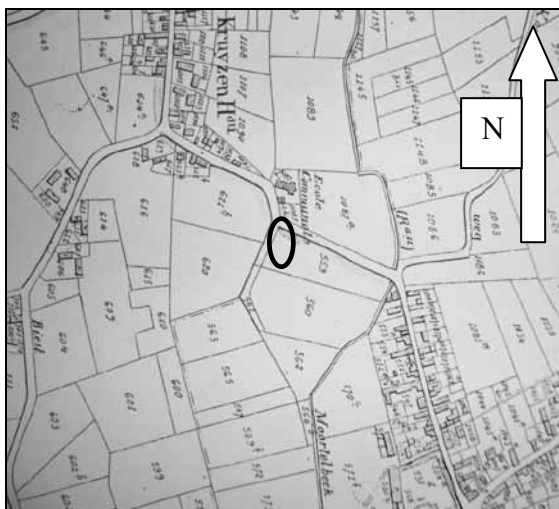
Tot verheffing van ons volk

Tot veredeling onzer taal

Oefening baart kunst

Eerst de kunst (of Kunst vooral) en dan vermaak¹⁹.

Die geschilderde opschriften verdwenen na WO II.

Illustratie 3. Situering van de zaal van de harmonie in de Koffiestraat, tussen Kalkendorp en de Vromondstraat (ten zuiden) en de wijk De Kruisen (ten noorden). De zaal werd gebouwd in de periode 1877-1878²⁰ en meteen werd het stuk grond met kadaster-nummer 559 als bouwgrond aangesneden. Uittreksel Popp-kaart Kalken, ca. 1860.

¹⁹ DE GELDER R., *o.c.*, p. 18-19.

²⁰ VAN DE SOMPEL A., Een nieuwe muziekzaal voor de Kalkense harmonie St.-Cecilia in 1877-1878, een denkoefening: wie, wat en waarom?, in *Castellum*, jg. XVI, 1999, nr. 2, p. 28-42.

Gemeente CALCKEN.

Muzikale en Tooneelkundige

AVONDSTOND

in de zaal der KONINKLIJKE HARMONIE
op Woensdag 21 September 1910 (4de kermisdag)

PROGRAMMA :

1° DEEL

Opening voor Orkest : **De Lustige Boer.**
Fantaisie-Ballet, voor viool en piano, van Ch. De Bériot
door R. B. en A. B.
Tweezang **Lischen en Fritschen** A. V. B. en C. D. S.

VERDACHT

drama door Pr. STAES.

Personen :

JAN GOMMERS, 50 jaren	E. V. D. V.
FRANS, zijn zoon, 26 jaren	J. V. D. V.
BOSCH, pachter, 50 jaren	A. D. K.
KAROL BRAS, opperknecht bij Gommers	K. D. B.
GERBAERT, knecht bij Gommers, 65 jaren	A. C.
ZOTTE BARTH, zinneloozen Koewachter bij Bosch	R. C.

De handeling heeft plaats op 't Lindenhof bij boer Gommers.

15 MINUTEN TUSSENPOOS

2de DEEL

Opening voor Orkest : **Le lac des Fées.**
Polka voor bugle en piston : **Les deux roucouleurs.**
door G. B. en R. B.
Au-delà des Pyrénées. Spaanschen dans, voor orkest.

MISREKENING

Blijspel door L. SCHILJENS.

Personen :

JAN ENGBREEK	R. C.
WILLEM, zijn neef	R. C.
KIPPVEL, oud militair,	V. D. M.
MOLLEKEN	M. G.
MAURITS	
FIK	Matrozen
DJEK	

Bureel open om 6 ure — Begin 6 1/2 zeer stipt.

Prijzen der plaatsen :
Eerste plaats 1,00 fr. — Tweede plaats 0,50 fr.
Derde plaats 0,20 fr.

Calcken, drukk. Pr. Van de Velde.

Illustratie 4.
Aankondiging van de Muzikale en Toneelkundige Avondstond van de Koninklijke Harmonie Kalken ter gelegenheid van Kalkenkermis 1910. De acteurs werden met hun initialen vermeld. Volgende personen werden geïdentificeerd: E.V.D.V. = onderwijzer Emiel Van De Velde. – J.V.D.V = dokter Jozef Van De Velde. A.D.K. = schilder Alfred De Kesel²¹. – A.C. = Arthur Copers. – V.D.M. = Victor De Meyer. – R.C. = Raymond Copers, uitbater van de zaal der Koninklijke Harmonie²². – De zangers en muzikanten konden niet geïdentificeerd worden.

²¹ Huisschilder Petrus Alfred De Kesel woonde volgens de gegevens in de Kalkense kiezerslijst voor de periode 1912-1913 in woning Koffiestraat 52.

²² Schoenmaker Raymond Copers (Overmere, 1861- Kalken, 1950) was gehuwd met tapster Clementina Eraerts (Kalken, 1853-1936).

*Illustratie 5. Victor De Meyer en echtgenote Rosalie Esther Matthijs.
Verzameling Aimé en René Baes.*

4. De revue- of de toneeltekst.

1e Tooneel.

Het is toch wonder hoevele vreemdelingen tegenwoordig onze gemeente komen bezoeken: men kan op straat niet gaan zonder Duitschmans, Engelsmans, Fransmans, ja zelfs Amerikanen te ontmoeten die hier aanlanden om de wonder- en schoonheden van ons dorp (die wij zelf niet kennen) te komen bezichtigen²³. Daar moet dan ergens n' en vernuftige kadé in de gazetten over geschreven hebben, want anders, hoe zouden zij dat anders kunnen weten²⁴?

Zie, 'k was te wege naar Wetteren te gaan en daar zé, daar zie 'k er weeral eenen afkomen. 'k Ben ne keer kurieus wat dat die gaat vertellen sé?

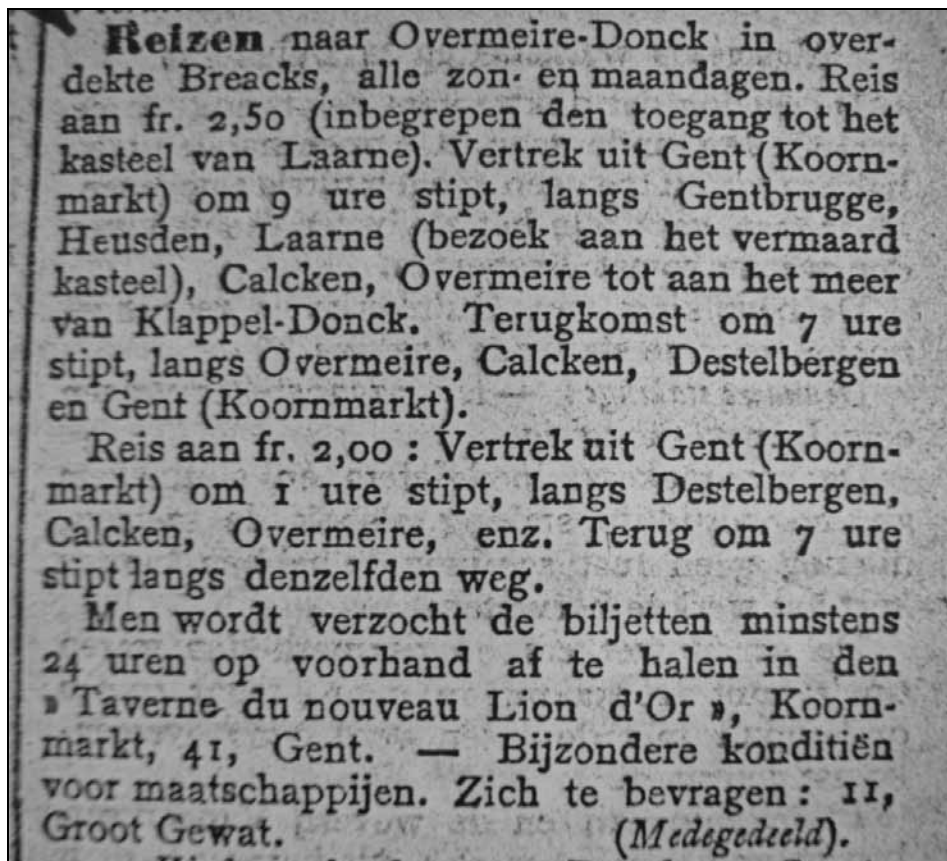
²³ Betera verbindingsen over de weg, het meer ingeburgerd raken van kranten en weekbladen en de ontluikende interesse van de gegoede burgerij voor sommige plattelandsgebieden, zoals bijvoorbeeld het Donkmeer te Overmere en het kasteel van Laarne, zijn in het begin de twintigste eeuw toerismebevorderend (zie illustratie 6).

²⁴ In verband met die *vernuftige kadé* kan verwezen worden naar de publicatie van DAUWE C., *Calcken door de eeuwen heen. Historische bijdragen getrokken uit de archieven der gemeente*, Kalken, 1908 en een publicatie van hetzelfde werk in afleveringen in het Kalkense weekblad *De Scheldegalm* tijdens de periode 1909-1910.

Bovendien kwam Kalken en omgeving regelmatig in het nationale nieuws naar aanleiding van de jaarlijkse overstromingen van de Schelde en de problematiek rond de *Wetteraarkens*, venijnige insecten die in de onmiddellijke omgeving van de Schelde voor menselijke slachtoffers zorgden. In de berichtgeving rond die onderwerpen speelden journalist Leonce Du Catillon en de pogingen van het Daensisme om in Kalken aan invloed te winnen, een belangrijke rol.

Bovendien had tijdens de zomermaanden van 1910 in Brussel een Wereldtentoonstelling plaats gehad, wat voor een toevloed van buitenlandse bezoekers zorgde.

En wat te denken van de vermelding in Vooruit dat de periode van de Gentse Feesten ertoe bijdroeg dat Gentenaars Wetteren gingen bezoeken? Vooruit, 9 juli 1910.

Illustratie 6. Een voorbeeld van een aankondiging voor een bezoek aan Overmeire-Donk en het Slot van Laarne. Uittreksel dagblad Het Volk, 29 augustus 1900.

2^e Tooneel.

Spelers: vorige en vreemdeling.

Vreemdeling Goeden dag, Mijnheer.

'k Ben hier toch wel op weg naar Calcken?

Karel

't Is te zeggen, Mijnheer, als ge 't noorden in gaat, gade gij naar Calcken, maar als ge uwen neus naar 't zuiden volgt, dan gade gij toch naar Wetteren.

Vreemdeling

Ja, maar ik kom van Wetteren.

Karel

Ah! Ge komt van Wetteren. Ehwel, dan hedde gij ook zeker over die brug daar geweest.

Vreemdeling

Ja.

- Karel** *Eh wel, dat is de kolkbrugge!*²⁵
En g'hebt ze daar natuurlijk laten liggen ook?
- Vreemdeling** *Wel wat vraag! 'k En kan ze 'k ik toch zeker in mijnen zak niet steken?*
- Karel** *Natuurlijk niet, maar 't en is er niet te beter om dat gij ze niet kunt mededragen, want zie de wel hoe slim dat onze brugmakers zijn? Als ze een straat hebben van negen meters breed, dan maken ze daar 'n brugske voor van drie meters en dat moet dan dienen algelijk voor menschen en beesten over te gaan en voor koetsen, karren, wagens en trams over te rijden. 't Is wel dat de trams daar niet alle dagen gebroken vallen of er zou daar toen niemand meer over kunnen. Maar zie, ze studeren daar toch al en jaar of tien op om die te verbreed en als wij 't geluk hebben van nog twintig jaren te leven zoude het wel kunnen gebeuren dat wij 't zullen zien ook. Maar a propos, ge wilt naar Calcken, Mijnheer?*

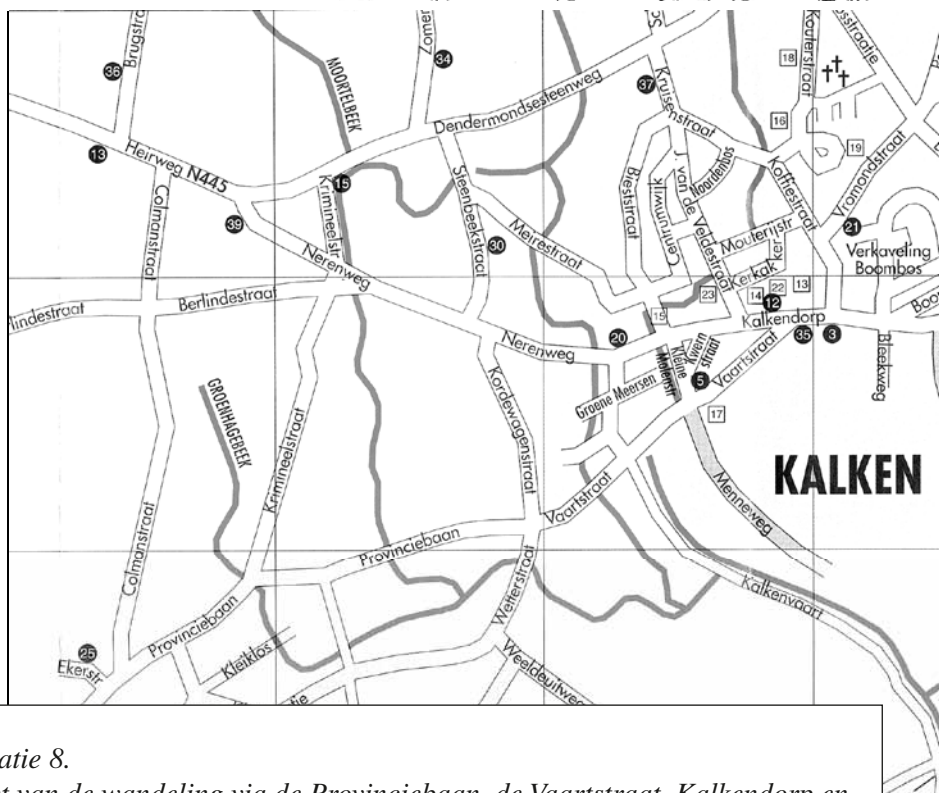
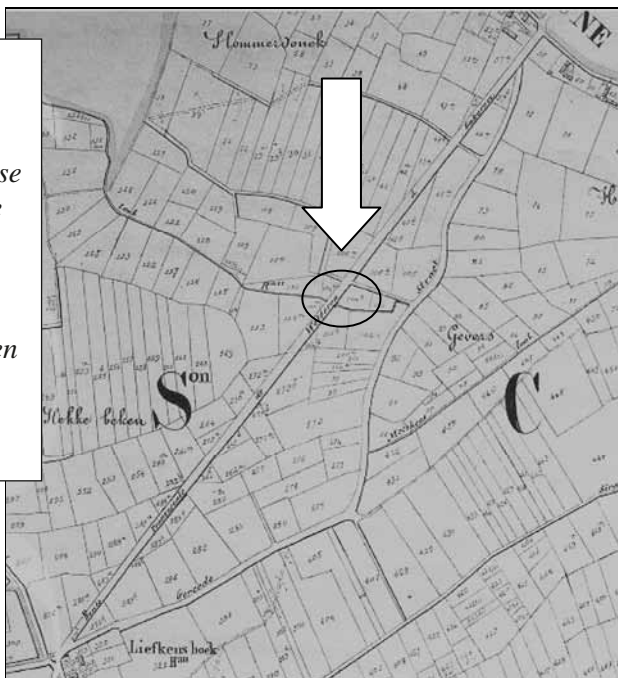
²⁵ De Kolkbrug lag, ongeveer halfweg *Den Langen End*, over een grote beek (zie illustratie 7) die op de Kaart van Ferraris *Colcke Ruisseau* genoemd wordt. Die beek, die nu ook Maanbeek genoemd wordt, verzamelt het hemelwater uit het gebied tussen de Laarnse Kolk en Wetteren en voert dat, gevoed met water uit andere waterlopen, af naar de Schelde, op de grens van Wetteren met Kalken. Op de plaats waar die beek in de Schelde vloeide, was in 1890 een sluissysteem gebouwd met de "Blauwe Steen" als deel van het sluitstuk daarvan. Heden ten dage loopt de (Maan)beek nog steeds onder de Provinciale weg Oosterzele-Lokeren door.

Illustratie 7.

De Kolkbeek kruist de Kalkensteinweg, de verbindingsweg tussen de Wetterse wijk Overschelde en de Kalkense wijk Eesvelde.

De pijl wijst de plaats van de Kolkbrug aan, ongeveer halweg “Den Langen End” vanuit Kalken (boven rechts) naar Wetteren (onder links).

Uittreksel Poppkaart, ca. 1860.

Illustratie 8.

Traject van de wandeling via de Provinciebaan, de Vaartstraat, Kalkendorp en de Koffiestraat tot op de hoek van de Koffiestraat met de huidige Noordenbos. Herkomst kaart: detail stratenplan gemeente Laarne, uitgave nv Horemans.

- Vreemdeling** *Ja, Mijnheer Karel, ik ben Wetteren eens gaan bezien en er de bijzonderste straten door gewandeld zooals de Moorstraat²⁶, de diefkens en de Pauvrette²⁷, maar 'k en maak ik daar toch al die kaks niet van.*
En z'hebben mij gezegd dat in Calcken veel meer schoons te zien is. Zoudt gij, mijn vriend, mits wat drinkgeld, die schone dingen mij eens willen wijzen?
- Karel** *Wel ja, Mijnheer, met veel plezier. En zie, hier vooreerst, hier zijt gij op Eesvelde. Dat is n'n wijk waar dat er sedert bijna een jaar een tweede distributie is van den post!²⁸ Dat is te zeggen dat de facteur, als hij te vieren zijnen boterham geëten heeft, nog ne keer de brieven moet gaan uitdragen. 't Schijnt dat ze dat verkregen hebben omdat daar groote vlashandelaars²⁹ wonen maar 'k geloof dat het nog meest is omdat de brieven van 't lief zoolang niet zouden onder den weg blijven. En zie, hier sé, Mijnheer, zie de gij daar dien staak?*

²⁶ Gebruikt de auteur de dubbele klinkers “oe” en “eu” niet altijd juist, dan lijkt de “verschrijving” Moorstraat in de plaats van Moerstraat hier op zijn plaats. In het najaar van 1910 waren namelijk in een groot deel van Wetteren werken aan de gang voor de aanleg van gasleidingen. In een artikel van Vooruit van 16 december 1910 werd de toestand van de Moerstraat beschreven: *Overal modder, aan de statie, in de Nieuw- en Moertraten en op den Driesch plast men in dit slibberig stikkend tapijt. (...) Dagelijks rijden er door de Moerstraat automobielen en meest deze van de kasteelheeren van Overschelde. Bijna geen huis is er of het is van onder tot boven bespat met modder en ook zijn de menschen die in deze straat wonen woedend en het zou ons niet verwonderen hoorden wij dat iets erger gebeurde. (...)*

²⁷ Situering van die buurten in Wetteren, met dank aan Walter De Wolf, conservator van het museum van de Koninklijke Geschied- en Heemkundige Kring Jang Broeckaert: *De Diefkens* was de plaats waar zich nu de gemeentelijke academiën voor muziek en beeldende kunsten bevinden. De Diefkens strekte zich uit tussen de Schoolstraat en de spoorweg. *De Pauvrette* bevond zich in de Molenstraat. CC De Nova, komende vanaf de Markt, staat rechts op de plaats van de vroegere graanmolens van Buysse. De eerste straat links is de Dokter De Bruyckerstraat en op de rechtse hoek daarvan stonden zeven of acht kleine ineengezakte huisjes: dat was wat men noemde de *pauvrette*.

De *Moerstraat* is de tweede straat rechts wanneer men van het station af op het rondpunt van het Felix Beernaertsplein (Vennenmansdries of Dries) komt. De straat loopt tot op de Aard aan de Schelde, waar de vroegere brug over de Schelde lag, ongeveer waar nu de fiets- en voetgangersbrug ligt.

²⁸ De wijk Eesvelde was dichtbevolkt, vandaar dat er wellicht een tweede dagelijkse postbedeling gevraagd en bekomen werd. Mogelijk om diezelfde reden werd op die wijk meer dan een tramhalte geplaatst.

²⁹ Het verbouwen en roten van vlas was een belangrijke bron van inkomen voor de Kalkense landbouwers. Er waren ook lokale vlasopkopers en –handelaars. Op de wijk Eesvelde (Provinciebaan, Colmanstraat, Kapellestraat en Peperstraat) woonden in 1911 vier vlaskooplieden: Leopold Bonne (Laarne, 1874 - Kalken, 1941 – gehuwd met Alice Marie Poté, Wetteren, 1875 – Kalken, 1927), Camiel Verhoeve (Kalken, 1873-1942 – gehuwd met Emma Van Damme, Laarne, 1871 - Kalken, 1934), Charles Louis Van Damme (Kalken, 1848-1930 – gehuwd met Marie Coralia Rogiers, Kalken, 1852-1935) en Alexander Bernard Van Damme (Kalken, 1858-1946 – gehuwd met Eulalie Florence Clauwaert, °Kalken, 1861).

Vreemdeling *Ja.*

Karel *En den dienen ginder?*

Vreemdeling *Ja.*

Karel *Ehwel als ge ginder omgedraaid zijt, zie de daar zoo nog eenen. Ehwel, Mijnheer, dat zijn tramhalten. De eerste is daar van 't zelfs gekomen zonder vragen, den tweeden daar, daar hebben ze om gekeven en gedronken en den derden die hebben ze daar gekregen op den hoop toe. 't Schijnt dat het Eesvelde 's recht is dat ze daar drie keeren staan... mee den tram..., maar zie, Mijnheer, die ginder komen, zie, die rijden pertank met den tram niet.³⁰*

Vreemdeling *Is dat ook iets wonders?*

Karel *Ja, Mijnheer, 't zijn de lustige jongens van Eesvelde. Ziet, daar zijn zij.*

Illustratie 9. De wijk Eesvelde vanuit Wetteren gezien, op de grens met Wetteren. Links op de foto: de tramhalte (de staak) met als opschrift "Treinstilstand" op de hoek van de Provinciebaan met de Kapellestraat. Verzameling Aimé en René Baes.

³⁰ De eerste tram verbond Kalken vanaf 1891 rechtstreeks met Wetteren, Overmere, Zele en Hamme. Op Kalkens grondgebied werden tramhaltes voorzien op de wijk Eesvelde, in de Vaartstraat, in Kalkendorp, in de Vromondstraat en in de Gaverstraat.

3e Tooneel. (De vorigen)

*3 à 4 jongelingen van Eesvelde
(vest omgekeerd, papier aan 't gat en op den rug banken).*

Zang

Refrein

*Wij komen van Eesvelde hier
Toegevlogen, toegevlogen
Wij komen van Eesvelde hier
's Maandags zijn w'altijd op zwier³¹.*

I

*'s Zondags gieten we veel bier
Door ons keelken! Door ons keelken!
's Maandags dan nog veel meer bier
Door ons keelken, keelken hier.*

II

*'s Zondags hebben wij geld op zak
En betalen, en betalen
't 's maandags gaat het op 't gemak
En betalen met wat plak.*

III

*'s Maandags, zijn ons beenen slap
Wij gaan slapen, wij gaan slapen
En den dinsdag dan alrap
Eten wij van 's morgens pap.*

(vertrekken)

³¹ De belangrijkste uitgangsdag was de zondag. De maandag was een dag waarop vooral stieldoeners en werklieden de *bloemekes buitenzetten*. Verder in deze revue wordt die gewoonte herhaald, namelijk wanneer het gaat over de wijk *Den Boombos*.

Illustratie 10. Foto ter gelegenheid van Eesveldekermis (tgv O.L.H.- Hemelvaart) omstreeks 1900, op het hof van café De Prins (bij Adolf Baert), gelegen naast café 't Boldershof (bij Remi Duquet), net voorbij de hoek met de Peperstraat, wanneer men van vanuit Wetteren via de Kalkensteinweg op Eesvelde komt (en waarschijnlijk de rechtse woning op illustratie 7).

Opvallend is dat de ajuinenbundels bevestigd zijn aan een soort wandelstok.

En er zijn niet minder dan drie "gelakte" koffiekannen zichtbaar.

Verzameling Maurice Lauwaert.

4e Tooneel.

- Vreemdeling** *Dat zien er inderdaad vroolijke jongens uit. Die zitten zeker ook altijd meest in dezelfde herbergen?*
- Karel** *Zeker, Mijnheer. Ehwel hier sé in deez staminet zie daar bij Rozeken Haarlem³², 't braafste en 't schoonste meisken van g'heel Eesvelde. Dolf Vion³³ heeft er ook nog mee verkeerd en alhoewel hij beenhouwer is en de beenen meest altijd eerst liefst verkoopt (kwijt is), toch schijnt hij heur niet te willen omdat hij al de beenen voor hem alleen niet heeft. Zouden wij er ne keer naar gaan, Mijnheer?*
- Vreemdeling** *Neen, vriend, nu heb ik te weinig tijd. Laat ons liever voorts wandelen om de andere schoonheden van Calcken te zien. Maar wat is dat daar, wel wat natuurwonder, 'k zie daar zoo n'en grooten kolossalen molshoop!*
- Karel** *N'en molshoop? Ha! Ha! Ha! Maar al de mollen van Calcken zouden te gaar nog zulken hoop niet kunnen wroeten. Ha! Ha! Ha! Dat is geen molshoop. 't Is n'en ijskelder. Ja, n'en ijskelder zonder ijs, want hadden ze geweten dat het van de jaar niet zoude gevrozen hebben, z'hadden nog wel een jaar gewacht van die daar te zetten³⁴ - en 't geen dat daarneven staat, Mijnheer, dat is een hespenfabriek. D'hespen komen er rauw binnen en gaan er gekookt uit³⁵.*

³² Rosalie Harlem (Kalken, 1878-1926) was de dochter van tapster Marie Elodie Bauwens en woonde in 1911 in de woning *Provinciale Baan* nr. 16. Ze had een kind dat luisterde naar de naam Susanna Harlem en geboren werd in 1906. De herberg van de familie Harlem moet gesitueerd worden langs de Provinciebaan ongeveer ter hoogte van de Krimineelstraat.

³³ Beenhouwer Adolf Vion (Kalken, 1868-1935) was weduwnaar van Marie Elvire Troch (Kalken, 1873-1902). Hij hertrouwde midden 1912 met Marie Sidonia Van de Slycke (Destelbergen, 1872-Kalken, 1930).

³⁴ Afgaand op deze verwijzing, moeten de gebouwen omstreeks 1909 opgetrokken zijn. Het was de bedoeling de ijskelder te vullen met ijs uit de nabije bevroren meersvlakte om het vlees te bewaren dat gezouten of gerookt moest worden. In een latere periode werd ter plaatse ijs gemaakt, verhandeld en bewaard.

³⁵ De gebouwen die *Den Ijskelder* genoemd worden, huidige Provinciebaan nrs. 41 en 43, werden gebouwd in opdracht van veekoopman-vleeshandelaar Franciscus Alfons Van Gysegheem (Lokeren, 1872-Overmere, 1945). Hij was gehuwd met Maria De Meyer (Anzegem, 1870-Kalken, 1939). Van Gysegheem trouwde een tweede keer, namelijk met Coleta Van Waelvelde (Overmere, 1877-Kalken, 1942). Tijdens de periode 1911-1920 waren er twee inwonende ongehuwde knechten.

Het hoofdgebouw aan de straatzijde werd volledig onderkelderd.

Tijdens WO II kocht de familie De Meyer de eigendom aan.

Gesprek mevrouw Cecile De Meyer, 15 oktober 2006.

Zie, mijne vrouw, sé, als ik zoo wat hard ligge, die gaat daar om n'en ketel vetsoppe en 'k verzeker u dat er geene betere purgatiën in den wereld zijn, 't is wat anders als de standaard's pillen³⁶, en daarbij 't gaat wat gemakkelijker binnen.

Vreemdeling *'t Is goed om weten, maar ik heb nu geenen tijd om dat te proberen, want als men op voyage is, mag men niet met zijn broek in de hand loopen³⁷.*

Maar zie, dat daar, is dat ook zoo'n fabriek?

Karel *Dat daar? Wel dat is en diep-ot.*

Vreemdeling *Diep-ot? Maar vriend, dat staat niet diep, 't staat hoog.*

Karel *Ja maar, z'heeten dat toch den diepot van den tram.*

Vreemdeling *Ah! Le dépôt du tram, nu versta ik het. Er zijn er daar veel menschen in?*

Karel *Wel zeker, mijnheer! Garden, stokers, machienisten, smids, schilders, schrijnwerkers, pompers, nachtwachters, enz... Zie, daar komen al mannen van den tram³⁸.*

*Illustratie 11. Aankondiging voor Standaert's pillen.
Uittreksel uit Vooruit, 25 juni 1910.*

³⁶ Een van de vele medicamenten die in kranten en weekbladen aangeboden werden.

³⁷ Is deze zegswijze bedoeld in de betekenis van: wanneer men op reis is, moet men in goede gezondheid verkeren en gespaard blijven van ongemakken?

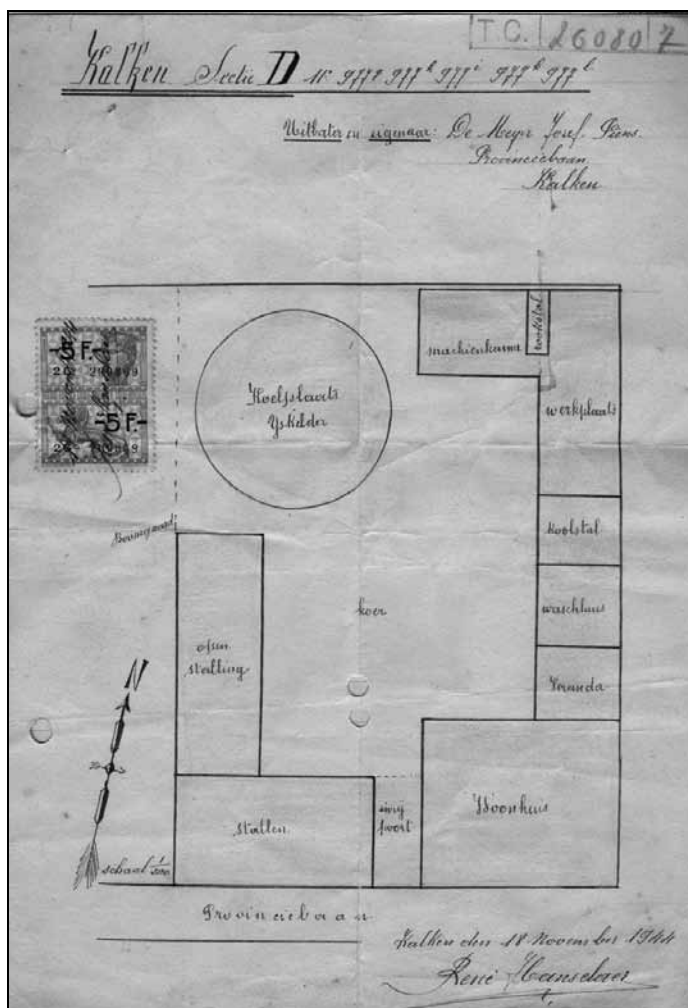
³⁸ De meeste van die werklieden kwamen in de onmiddellijke omgeving van de tramplaats wonen.

*Illustratie 12. Zicht op de gebouwen die Den IJskelder genoemd worden, vanuit richting Kalkendorp, met links van de weg de tramlijn op de aparte bedding.
Verzameling Anne Verstraeten.*

*Illustratie 13. Bewoners van Den IJskelder, periode interbellum:
Maria De Meyer (zittend) met twee dienstbodes in de tuin.
Verzameling Aimé en René Baes.*

Illustratie 14. Plattegrond van Den IJskelder, eind 1944. Verzameling Anne Verstraeten, kleindochter van Jozef De Meyer³⁹, die in dit document als uitbater en eigenaar vermeld wordt.

³⁹ Frans Alfons Van Gysegem verliet tijdens WO II *Den IJskelder*. Jozef De Meyer (Overmere, 1907-Kalken, 2003) kocht de gebouwen en zette de werkzaamheden een tijdlang verder. Jozef was in eerste huwelijk gehuwd met Maria Adelaide Piens (Kalken, 1907-1950).

5^e Tooneel.
(de vorigen)

Zang II. Schilder, smid en gardes van den tram.

Refrein

*Op den tram wilt komen rijden
 Want het is er heel plezant.
 Met een meisje aan de zijde
 Rijdt gij zelfs heel galant.*

I

Schilder (De Kegel Alfred⁴⁰)

*Op den tram zijn al de banken
 Altijd propertjes en net
 En gij moet ons niet bedanken
 Komt er aan uw broek wat vet
 Want ik schilder de voituren
 Dat ze blinken zonneshijn
 Maar 't en kan niet blijven duren
 Dat zij eeuwig zuiver zijn.*

II

Smid (Oosterlinck Ferry⁴¹)

*Breekt den tram van achter of voren
 Of blijft hij van zelfs soms staan
 Raakt hij ook eens van zijn sporen
 Gauw is hij er op gedaan
 Is de askgrot gereden
 't Is van geen en langen duur
 Want ik help de stukskens smeden
 Gij verlet dan ook geen uur.*

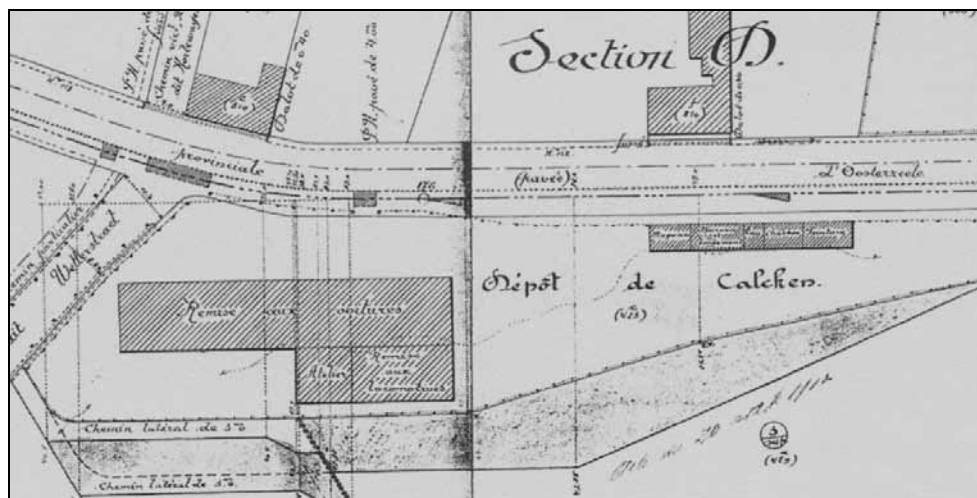
⁴⁰ Huis schilder Petrus Alfred De Kegel (Kalken, 1884-1955) was gehuwd met Emerentia Rosalia Bracke (Destelbergen, 1888-Kalken, 1969) en woonde in de Koffiestraat (zie voetnoot 21).

⁴¹ Werkman Ferry Marcel Oosterlinck (Kalken, 1883-1929) was gehuwd met winkelierster Irma De Bleu (Kalken, 1880-1972) en woonde in 1911 in woning Vaartstraat 34.

III Garde⁴²

Zien de meisjes ons kopren knoppen
 Zij zijn dol op ons verliefd
 Zij en denken aan geen poppen
 Maar een garde is hun gerief
 Als den tram voorbij zal snoeren
 Staan zij achter 't gordijn
 Om daar netjes af te loeren
 Of hun garde er op zou zijn.

(af)

Illustratie 15. Inplantingschets van de gebouwen van de stel- en werkplaats van de tram in de Vaartstraat. De ten zuiden van de steenweg liggende gebouwen van de “Dépôt de Calcken” gingen in december 2003 tegen de vlakte.

⁴² In de onmiddellijke omgeving van de tramstelplaats, in de Vaartstraat, woonden in 1911 twee jonge ongetrouwde tramgeleiders: Oscar Adolf De Fré (Kalken, 1883-1949) en Oscar Joseph Van Wesemael (Kalken, 1884-1937).

*Illustratie 16. Zicht op de Vaartstraat, tussen de tramstelplaats en het haventje dat verscholen ligt rechts achter het dienstgebouwtje van de buurtspoorweg.
Verzameling Aimé en René Baes.*

Vle Tooneel
(vorm kaa(i)lossers).

Karel *Zie, Mijnheer, g'hebt nu den tram zien rijden, maar nu zult gij onze zeehaven zien, zie daar, zé, dat water dáár.*

Vreemdeling *Is dat Calcken (port de mer)⁴³?*

Karel *Ja't, zooals gij zegt, 't is Calcken port de me-merte! Zie van waar al dien strond en beir hier toekomt, daar heb ik geen verstand af. Zie, ik heb mij al dikwijls afgevraagd wat die Gentsche zoolal mogen eten om alzoo te stenken⁴⁴.*

Vreemdeling *Maar ik zie, is deze haven nog al important? Komen er hier nog veel schepen in?*

⁴³ De zwaaikom van het verdwenen Kalkense haventje kwam bijna tot aan de Vaartstraat en vormt nu ongeveer het huidige Vaartplein.

⁴⁴ Menselijke aal werd in grote hoeveelheden aangevoerd. Om die grondstof te kunnen stockeren, waren in de onmiddellijke omgeving van het Kalkense haventje opslagputten of beerputten gemetseld.

- Karel** *Zie Mijnheer, mee dat ik op de kruisen woon, kan ik u dat niet precies niet zeggen, maar vraagt eens aan de lossers⁴⁵ daar. Heie ..., Kets⁴⁶, Cole Scheire⁴⁷, ... kom ne keer hier.*
- Kaailossers** *Geef de gij misschien en rondeken, Karel?*
- Karel** *Neen, ik niet, maar dien Meneer zal u misschien wel met n'pint trakteren als ge hem eerst zegt wat dat den vaart zoal opbrengt.*
- Kaailossers** *Ah! Mijnheer mag dat wel weten, hij kan het toen aan den minister zeggen misschien⁴⁸ ..., luistert, Mijnheer.*

⁴⁵ Roepnamen voor de werklieden die in de onmiddellijke omgeving woonden en dus steeds beschikbaar waren om karweitjes rond het haventje uit te voeren.

⁴⁶ In de onmiddellijke omgeving van het haventje woonden drie personen op wie die roepnaam betrekking kon hebben: Remi Duquet (Kalken, 1879-1967 - gehuwd met Marie Nathalia Lamens, Kalken, 1877-1958), woonde in Vaartstraat nr. 49, Casimir Duquet (Kalken, 1850-1936 – gehuwd met Marie Coleta Opdorp, Kalken, 1859-1936, woonde in Vaartstraat nr. 67) en Gustaaf Marie Duquet (°Kalken, 1886 – gehuwd met Marie Elodie De Ruyver, woonde in de Vaartstraat ongeveer rechtover de kille, ter hoogte van nrs. 78-80).

⁴⁷ Cole Scheire kan geïdentificeerd worden als Pieter Francies Scheire (Kalken, 1859-Gent, 1946 – gehuwd met Marie Leona Lequeux, Kalken, 1866-1934, woonde Vaartstraat 39), Livinus Scheire (Kalken, 1861-1925 – gehuwd met Maria Florentia Rogiers, Kalken, 1871-1958, woonde Vaartstraat 73) of Casimir Scheire (Kalken, 1867-1956 – woonde Vaarstraat 71). De laatste twee gezinnen woonden in een steegje rechtover de kille.

⁴⁸ Met deze verwijzing alludeert de auteur op de tussenkomst van enkele Kalkense en Wetterense grootgrondeigenaars op het hoogste niveau om de problematiek van de gemeentelijke Kalkenvaart ernstig te nemen. Zij bekwamen niet alleen de openhouding van Kalkenvaart ten tijde van de rechtekking van de Schelde op het einde van de negentiende eeuw, maar uiteindelijk ook de verlenging en bedijking van Kalkenvaart. De plannen voor die laatstgenoemde werken waren onderwerp van besprekingen in de periode rond 1910. Kalkenvaart werd verlengd tot aan de nieuwe Scheldeloop in 1911 en 1912 (Het Volk, 31 augustus 1912: werken in uitvoering). De bedijking van Kalkenvaart werd uiteindelijk pas rond 1922 uitgevoerd en kaderde in de overstromingspreventiecampagne om de jaarlijkse winterse overstromingen van de Kalkense Meerskant (of de wijk Den Boombos) te vermijden.

Illustratie 17. De kille of de plaats waar de boten konden gekeerd worden in het Kalkense havenkje. Bemerkt de verzanding van de zwaaiikom.

Illustratie 18. Situering van het Kalkense havenkje op de Popp-kaart, omstreeks 1860.

I

Over zoo'n vijf en twintig jaren
 Konden wij goed ons brood verdienen
 Met groote schepen 't helpen varen
 Geen stoomboot was dan nog te zien.
 Nu moeten wij soms lange wachten
 Tot als een schip komt voor de kaai
 Om door het lossen van zijn vrachten
 Brood 't hebben in onze schapraai.

II

Vroeger zag men hier walenschepen
 Met kalk en steen en kool' gelaan
 Nu hoort gij weinig hier van spreken
 't Schipvaren is bijkans gedaan
 De vaart ligt vol van slijk en moire
 't Lijkt zelfs geen beekje meer voorwaar
 Of men een drageur sleept daardoore
 Men komt er nooit niet mede klaar.

III

Als gij hier optrekt uwen neuze
 't Is allemaal beir wat gij geriekt
 En gij hebt dan ook niet veel keuze
 Want 't is geen boer die dat heeft gepiept
 We moeten ook geheele dagen
 Pompen en dragen naar die goot
 Tot dat de boeren komen vragen
 Naar dezen strond! Ja, sapperloot.

IV

Men heeft ons b'looft en laten weten
 Dat de vaart wel eens word vergroot
 Wij hebben ze toch al zien meten
 Tot aan de buis der diepe goot
 Dan kan er met een zuiderwindje
 Een kinderschuitje komen hier
 Dat brengt ons vriend Adolf een kindje
 Dat doet zijn vrouw dan veel plezier.

V

*De komplementen aan den minister
 Hij zal dat toch wel goed verstaan
 Hij kan het schrijven op n'en register
 Dat aan die baalde ons v'rleed te staan
 Komt hij eens kijken naar dat dingen
 Hoe hoog de moor ligt in de vaart
 Hij moet er maar n'keer inspringen
 Hij g'raakt er in tot aan zijn baard⁴⁹.*

Kaailosser *Zie Mijnheer, we hebben 't nu ne keer allemaal gezeid. Nu geeft gij toch een rondeken zeker hé?*

Vreemdeling *Ja, want 'k weet dat gij altijd dorst hebt. Gij moogt een pintje gaan pakken waar ge wilt.*

Karel *Zouden wij bij Peetsen Snijers⁵⁰ niet gaan, jongens?*

Vreemdeling *Wel, ik zal bij het terugkeeren komen betalen.*

Karel *Dan zullen wij er maar twee pakken, als hij er toch niet bij is, (ter zijde gaande) en daarbij, hij komt hij alle dagen niet.*

(af)

VII Tooneel

Vreemdeling tegen Karel *We zullen onzen weg maar vervolgen zeker? Zijn wij haast aan 't dorp? Want 'k zie dat de huizen hier al op een rootje beginnen te staan.*

Karel *Zoo nog vijf minuten, Mijnheer.*

⁴⁹ Het grootste probleem van Kalkenvaart was de verzanding. Het telkens opnieuw uitbaggeren kostte handenvol geld. De scheepvaart naar het Kalkense haventje ondervond bovendien gaandeweg meer concurrentie van het vervoer per tram en over de weg.

⁵⁰ Zie voetnoot 63.

Illustratie 19. De Vaartstraat met in de verte de eerste huizen van Kalkendorp. Bemerkt de transporen.

VIII Tooneel.

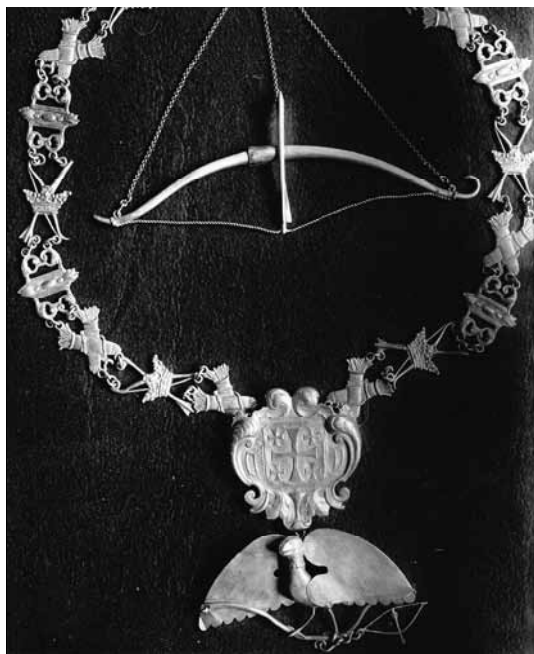
(Een schutter gaat over 't tooneel.)

Vreemdeling *Wat zie ik? Is het hier schieting dan, dat er hier schutters loopen?*

Karel *Ja, Mijnheer. 'Is maar dat z'hier durven in Calcken. 't Is schieting van 400 frs. Ziet ge daar de wip wel staan bij Meester De Gelder⁵¹? Ge moet weten dat onze schutters slimme mannen zijn. Ze wilden dat de dag van die schieting alle jaren den hulderen bleef⁵² en daarom kozen zij den nationalen feestdag, want onze schutters zijn echte vaderlanders. Zie 't vrij peleton komt daar juist, ge zult eens gaan hooren of 't geen felle schutters zijn.*

⁵¹ De ongehuwde onderwijzer Petrus Remi De Gelder (zie voetnoot 14) bewoonde in 1911 het huis aan de Vaartstraat 54, naast de woning van zijn moeder, lijnwaadbleekster en herbergierster Mathilde Van Ghendt (Kalken, 1856-1925 – Vaartstraat 52), weduwe van Evarist De Gelder (Kalken, 1853-1906). Op de rand van de meersvlakte, niet ver verwijderd van de herberg, stond de staande wip waarop schuttersmaatschappij de Sebastiaansgilde haar wedstrijden hield.

⁵² Dit is mogelijk een verwijzing naar de concurrentie van andere schuttersmaatschappijen die vanaf omstreeks 1895 in de hovingen van herbergen schietingen op de liggende wip organiseerden. In de zaal van de harmonie, bijvoorbeeld, werden dan weer schietingen op doel georganiseerd.

VIII Tooneel.**(vorige schutters)*****Fritz⁵³, Luiks Achiel⁵⁴, Goethals⁵⁵, Pol Ongena⁵⁶, Middernacht⁵⁷ en Jef Martens⁵⁸, arm aan arm met een keting van nieuwjaars manen aan den hals.***

Illustratie 20. De breuk van de Kalkense Sint-Sebastiaansgilde, in de revue smalend genoemd “nieuwjaarsmanen”. Foto KIK-IRPA.

- ⁵³ Onderwijzer Fredericus-Ludovicus *Fritz* Van Steen (Stekene, 1875 – Antwerpen, 1954) was gehuwd met Elisa Marie Uyttersprot (°Kalken, 1875) en woonde in Kalkendorp, huidige woning nr. 9 (bierhandel Vandenbergh).
- ⁵⁴ Textiefabrikant Achilles Luyckx (Kalken, 1881-1960) had belangen in de Tissage Mécanique de Calcken. Hij was gehuwd met Lia Van Der Meirsch (1883-1984) en woonde in het begin van de huidige Nerenweg (huidige woning Nerenweg 1).
- ⁵⁵ Charles Louis Goethals (Lochristi, 1861 – Kalken, 1919) was bakker en woonde in Kalkendorp (zie voetnoot 3).
- ⁵⁶ Polydore Ongena (Zaffelare, 1871-Kalken, 1932) was gehuwd met Honorine Cremers (Kalken, 1869-1947). Hij was brouwer en woonde in de Vromondstraat, in het huidige herenhuis nr. 4.
- ⁵⁷ Benoit Middernacht (Kalken, 1855-1917) gehuwd met Maria Theresia Rasschaert (Kalken, 1857-1909), hield een welbeklante herberg op de hoek van de toenmalige Kruisenstraat met de toenmalige Dendermondsesteenweg. Hij was bij zowat alle schietingen op de staande wip, tot omstreeks 1900 een activiteit voor eerder begoede personen, betrokken. In zijn herberg, De Hoop op Vrede, had hij omstreeks de eeuwwisseling negentiende – twintigste eeuw een Engelse biljart staan en even later had hij ook de mogelijkheid om er schietingen op de liggende wip te organiseren
- ⁵⁸ De ongehuwde kleermaker Joseph Marie Judocus Martens (Kalken, 1859-1920) bewoonde een huis Kalkendorp 41.

Refrein
*Wij zijn schutters van Sebastiaan*⁵⁹
Waarvan gij daar de wip ziet staan
Wij zijn schutters van Sebastiaan
Bij ons komt op geen scheutjen aan

I
Fritz

Op de wip daar schiet ik geren
Omdat 'k mij daarmee kan weren
'k Win daarmee ja zoo veel geld
Dat mijn vrouw daarvan versted
't Breng haar vogels schoon van pluimen
Waar de schutters op staan pruimen
Maar ze zegt dan lieven man
Breng m'een vogel die schreeuwen kan.

III
Goethals

Wilt gij uw geluk gaan zoeken
Kom hier schieten, ik geef koeken
Die van zeem en suiker zijn
Geen zijn beter als de mijn
Hij kan dienen voor uw vrouwtje
Kreeg zij soms een appelflauwte
Zijt gij jong 't is goed voor 't lief
Lekkerkoek is iedr'eens gerief

II
Achiel Luickx

Vind ik aan de wip wat spelers
'k Wil niet langer mij vervelen
Bij het spelen ben ik frank
En ik kijk naar geenen frank
Heb ik al eens geld verloren
'k Laat het aan mijn vrouw niet hooren
*'k Zet maar steeds op anker en zon*⁶⁰
Wie kan't weten of ik niet won.

IV
Ongena – Jef Martens
Pol

Ik heb koning m'heer geschoten
Dat heeft niemand hier verdrotten
Want den vogel viel in 't bier
Karnemelk is slecht zei Pier.

Jef
Ik werd koning op de kruisen
Want in 't schieten ben 'k geen luize
Ied'reen zei wat grooten hef
Kreeg die vogel daar van 't Jef

⁵⁹ De Kalkense Sint-Sebastiaansgilde werd gesticht in 1666.

⁶⁰ Verboden kansspel dat menig schutter of gokker in de ban hield. Zes spelers kunnen maximaal meespelen. Ze leggen hun geldinzet op een nummer op een (houten) plankje. De gegooide teerlingogen wijzen de winnaar aan die het grootste deel van de totale beurtinzet wint.

V
Persijn⁶¹

*Ik ben op de kruisen knape
'k Sta bij 't schieten niet te slapen
'k Draag de bogens altijd mêe
En zoo kom ik aan wat prêe
'k Heb toch altijd goede klanten
Voor wie 'k schiete ten allen kanten
Zij betalen n'halve scheut
Bij 't verlies heb 'k dan nog leut*

VI
Middernacht

*'k Schiet naar vogels met schoone veren
'k Win nog meest als ze mij trakteeren
Voor de brouwers is 't ne kluit
Voor mij niets, zoo kom 'k er uit
Als Gustaaf daar staat te gapen
Doe ik hem mijn pijlen rapen
Schiet 'k ne vogel naar benëen
Hij draagt hem dan zeere mée*

Men hoort roepen achter de schermen:
Vrij peleton, zeven man, eerste man.

Schutters *Hola jongens, rap hé. We zouden wel onzen toer laten passeeren.*

(Roepen tegen elkander: af).

⁶¹ Theofiel Persijn (Laarne, 1873-1934) hield herberg op de wijk De Kruisen. Hij woonde in 1911 in woning Kruisen 64 en was gehuwd met Marie Romanie De Fré (Kalken, 1877-1955).

Illustratie 21. Zicht op de woningen in de Vaartstraat die bij Kalkendorp aanleunen. Bemerkt de trechtervormige toegang tot Kalkendorp met links het huis van de familie Van Mele (op de plaats van de huidige bushalteplaats) en in het midden waarschijnlijk een kermiswagen met paard en kar.

De verzender van de fotokaart noteerde op de achterzijde:

“Germaine, ik zend u souvenir als herinnering van Calcken Kermis.

Gij zult hier Louis, Paula en Marcel zien⁶². Hector.”

Verzameling Marc Van Bogaert.

⁶² Het gaat hier om schrijver Louis Van Bogaert (Kalken, 1877-1951) en diens kinderen Paula (Kalken, 1908-Zaffelare, 1984) en Marcel (Kalken, 1913-1995) Van Bogaert.

IX. Tooneel.**(Vreemdeling, Karel en Bogaert)**

Karel tegen Vreemdeling *Zie, Mijnheer, dat wij binst dat zij gaan schieten ook een pintje gingen pakken want 'k heb 'k ik dorst gekregen van die herbergen van buiten te bezien. Ik wilde niet vragen om bij Peetsen Snijers te gaan omdat het daar riekt naar mossels en petrole⁶³, maar 'k zou ne keer geren bij Taaf Bogaert⁶⁴ naar gaan. Dat is 'n treffelijke staminet en g'hebt daar goed bier.*

Vreemdeling *Ehwel, ik zou ook wat willen rusten. (bezieet zijne horloge.) Wij hebben nog tijd genoeg voor ons. Waar is't dat we zijn moeten?*

Karel *'t Is daar in (de gouden schaaf) maar hij heeft die juist vandaag binnen gepakt om er wat verguldsel aan te doen⁶⁵. 't Was een beetje afgegaan. Zie, we kunnen ons daar buiten zetten. Neem plaats, Mijnheer.
(beiden zetten zich.)
Hé, Taaf.*

Octaaf *Bonjour, Mijnheer, wat zou er U believeen?*

Vreemdeling *Geef twee pintjes.*

Octaaf *Goed, Mijnheer, seffens.
(haalt ze)*

Vreemdeling tegen Karel *Komt er hier wat volk op dees staminet?*

⁶³ Winkelier Petrus Cesar Van Laere (°Overmere, 1880) was gehuwd met tapster Maria Frederica Nelis (°Zelee, 1881) en woonde Vaartstraat 18.

⁶⁴ Schrijnwerker en herbergier Gustaaf Octaaf Van Bogaert (Kalken, 1871-1914) was gehuwd met Marie Hortensia Wynant (Aaigem, 1873 – Kalken, 1912). Na het overlijden van zijn eerste vrouw, hertrouwde hij in 1914 met Maria Virginia Clemence Wynant (°Aaigem, 1876), zijn schoonzuster die waarschijnlijk instond voor de opvoeding van de vier dochters van haar zus. Hij was muzikant, medewerker aan het toneel, hoogzaalzanger en geitenboer. Over hem schreef Remi De Gelder (o.c., p. 21): Met hart en ziel aan het tooneel gehecht, offerde hij alles tot zijne gezondheid toe tot het welgelukken der genomen schikkingen. Voor alles wist hij raad, en er onmiddellijk de daad bijvoegende was hij vooral den man der materiele toneelschikking. Zijn naam als “de man van het aardig gedacht”, is hij bij ons niet vergeten.

⁶⁵ De herberg van Van Bogaert was gekend onder de benaming De Gouden Schaaf, een verwijzing naar zijn beroep.

Karel *Ja, Mijnheer. 't Beste volk van Calcken, van Burgemeester tot Champetter. De pastoor en de onderpastoors zouden hier ook wel komen omdat de baas op den hoogzaal zingt, maar den koster en zijn zoon komen hier dikwijls in hunne plaats. De vrijdagavond is toch zijn bijzonderste dag, dan komen de staminetheeren hier bieden⁶⁶.*

Octaaf brengt het bier *Als 't u belieft, mijne heeren.*

Vreemdeling tot Karel *Mercie – Santé.*

Octaaf *'k Zou mij ook wel om eene gaan.*

Karel *Zie, Mijnheer, de baas hier drinkt ook geren zijn pintje. Als hij een ander ziet drinken, koopt hij er hem ook eene. Ik geloof dat hij verlegen is van zijnen was er in te steken⁶⁷.*

Vreemdeling tot Octaaf die zijn pintje drinkt
*Gij schijnt hier eene schoone doening te hebben.
 Gij zijt schrijnwerker van stiel?*

Octaaf *'k Zal dat ne keer gaan zeggen, luistert.*

Zang

I

Ik ben timmerman van stiel

'k ben er rap in en habiel

Maak ik iets voor aan uw huis

't Naaste jaar krijgt ge het 't huis

En nog thans 'k vertel geen uur

Als ik drink, ben ik sekuur

'k En houd ook van geen gepraat

En nooit ben ik op de straat

⁶⁶ Populair kaartspel.

⁶⁷ Zegswijze waarmee men bedoelde dat iemand iets lekkers ontzeggen, er wel eens zou kunnen voor zorgen dat hij/zij niet meer zou groeien. Werd meestal gebruikt tegenover kinderen.

II

*Ik speel ook in d'harmonie
 Al 't muziek dat ik daar zie
 'k Speel den bugel en trompet
 En ook zuiver klarinet
 Maar de cor is m'n instrument
 'k Speel het vol kontentement
 En als 'k sla op den grosse caisse
 Iedr'een hoort dat Bogaert is*

III

*'k Ben ook grooten geitenboer
 En 'k had laats n'en viezen toer
 Mijne geit werd rond en dik
 'k Was daarover in mijn schik
 Maar als nu den tijd dan kwam
 En 'k viel al in het kraam
 'k Vond drie bokjes ja verdomd
 Nu nog sta 'k er van verstomt.*

X. Tooneel (Vorigen Burgemeester en Schepenen)⁶⁸

Burgemeester *Is men hier aan 't zingen, dan 'k dacht dat het lijkt dat 't Taaf was.*

Octaaf *Mr. de Burgemeester, 't was dien vreemden heer hier, die 'k bezig was met wat explicaties te geven over mijnen stiel.*

Vreemdeling *Ha, gij zijt den Heer Burgemeester, gecharmeert van kennis te maken. Ik ben uwe schoone gemeente eens komen bezoeken en 'k moet u waarachtig mijn komplement maken. 'k Wist niet dat er zooveel raars hier te zien was en 'k heb dan nog 't geluk de overheid te ontmoeten.*

Burgemeester *Ja, maar 't is mij alleen niet die ge zult zien.
 't Schepencollege is moeten 't hoop komen en mijne twee
 schepenen zijn daar ook. Maar ze staan daar ne keer te pissen
 aan mijn boomen. Ah! Frans komt daar al zie, hij heeft zeker den
 eersten gedaan, maar Gust is daar ook al. Ze zullen alle twee
 gelijk gedaan hebben. Zie Frans en Gust, ik stel u hier dezen heer
 voor. 't Is ne vreemdeling van ... uit den vreemden. Hij is ons*

⁶⁸ Burgemeester Jules Tibbaut (1861-1913 – gehuwd met Elodie Marie Stephanie Frederica Papeians de Morchoven dit van der Strepen) en schepenen Frans Luyckx (1852-1939 – gehuwd met Adèle Van Rysselberge, Kalken, 1850-1881) en Augustin Roels (1851-1924 – gehuwd met Hermine Bracke, Kalken, 1854-1907 en daarna met Sidonie Bracke, Kalken, 1857-1920).

Calcken komen bezoeken en is gelukkig kennis te maken met 't schepenkollegie.

Schepenen *Dag, Mijnheer.*

Vreemdeling *Mijnheeren de schepene.*

Burgemeester *Taaf, geeft ons een pintje. We zullen met dien heer ne keer tikken.*

Vreemdeling *Uwe gemeente, Mijnheer Burgemeester, is nogal important, zie ik. Er zijn hier zeker wel vijf duizend zielen?*

Burgemeester *Ja, zoowat 5400, niet waar, Gust, ge weet beter dan ik, ge zijt van den Burgerstand.*

Gust *Sedert gisteren is er eene min, Mr. den Burgemeester, want daar is iemand gestorven. Maar daar ik getrouwd ben, zal ik de ledige invullen, daar ze hier haastiger zijn om er nieuwe te maken dan om er uit te muizen. Zoo zullen wij wel weer winst hebben eer dat de week ten einde is.*

Vreemdeling *Gij moet hier nogal veel werk hebben, Mijneeren?*

Burgemeester *We zullen 't u ne keer gaan vertellen, Mijnheer, maar we zullen eerst ne keer tikken. (Octaaf presenteert hun 't bier). Santé.*

Zang

I

(Burgemeester)

Ik ben 't hoofd van de gemeente

En van men'ge sociëteit

'k heb 'n sterk en kloek gebeente

Juist als in mijn jongen tijd

'k Ben pres'dent van d'harmonisten

Ook van de Zangmaatschappij⁶⁹

Ja, van d'oude Leopoldisten⁷⁰

Tot zelfs van de melkerij.⁷¹

⁶⁹ De Kalkense burgemeester was erevoorzitter van de Zangmaatschappij De Ware Vlamingen tot in oktober 1911.

⁷⁰ "De Leopoldisten" was een vaderlandslievende organisatie die oud- soldaten groepeerde die tijdens de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) ingezet waren om de Belgische grens te verdedigen. Die groep mensen werd genoemd naar de koningen Leopold I en Leopold II. In de Koffiestraat werd een herberg naar die organisatie genoemd (zie voetnoot 106).

⁷¹ De Kalkense melkerij St.-Dionysius werd onder impuls van volksvertegenwoordiger Emiel Tibbaut, broer van de Kalkense burgemeester, opgericht in de periode 1899-1900.

Refrein**(dansende met de schepenen)***Lala, lalaliere**Zie hoe dat ons beenen zwieren**'t Uwer eer doen wij n'en dans**Ik en Gust en onzen Frans.***II.****(Luyckx)***Ik heb d'openbare werken**En 'k ga meten met de maat**'k Stel de palen in de perken**'k geef de breedte aan de straat**Zitten de roosters vol met moore**'k Ga algauw om krommen Jan⁷²**Die doe 't vuil er van vooren**Zoodat 't water stroomen kan.***III****(Gust)***Voor de nieuwe Calckenaren**Komt men naar mijn burgerstand**Ook bij 't sterven en bij 't paren**Braeckman⁷³ heb ik daar bij de hand.**Maar ik zal er slechts op letten**Dat ze schrijven gelijk het is**En geen meisje voor manneken zetten**Maar mann'ken als 't manneken is.***Vreemdeling**

Dat is braaf van u heeren Burgemeester en schepenen. Ik moet u hartelijk danken. Ik heb heel Europa doorgereisd, maar ik moet bekennten nooit fatsoenlijker schepenkollégie ontmoet te hebben dan hier te Calcken. Ook moogt gij er op rekenen, Mijnheeren, dat ik U en uwe schoone gemeente bij vrienden en kennissen zal recommanderen.

Burgemeester

Heel wel, Mijnheer, 't is de recommandatie die wij vragen. Nu gaan wij afscheid nemen en wenschen u verder goed amusement. (de hand gevende, tot Frans) Wij gaan hier nevens bij Sooi ne keer niet waar, Gust?

⁷² Voorlopig ongeïdentificeerde gemeentewerkman.

⁷³ Henri Braeckman was bediende van de burgerlijke stand. Ofwel ging het over de ongehuwde kerkmeester Henri Braeckman (Kalken, 1842-1926) of over Henri Braeckman (Kalken, 1862-1938 – gehuwd met Monica Stevens). Bediende van de burgerlijke stand was echter in die periode ook de ongehuwde Oscar François Uyttersprot (Kalken, 1876-1960) uit Kalkendorp.

Frans *Volgens mijn gedacht Mr den Burgemeester, mogen wij daar ook wel ne keer gaan. Vienenken is nog zulk een aardig vrouwmensch niet⁷⁴.*

Gust Roels *'t Zou kunnen zijn dat Henrie Braeckman daar al naar mij zal zitten wachten.*

(Alle drie af.)

Illustratie 22. Woningen Vaartstraat 12-14, gelegen ten westen van het kasteeltje van de familie Tibbaut. De woning links werd als herberg uitgebaat door de familie Tondeleir - Meynsch. Foto André Van De Sompel, najaar 2010.

Vreemdeling *Wij zullen zeker onze ronde voortmaken, Karel?*

Karel *Bè ja'm, zeker, Mijneer.*

**Beiden
tot Octaaf** *Allons Taaf, tot ziens*

Octaaf *Als 't u believeen zal, Mijnheeren
(gaat binnen)*

⁷⁴ Het gaat hier over de herberg die gelegen is juist voorbij het kasteeltje van de familie Tibbaut in de Vaartstraat. Die herberg werd gehouden door Pieter Francies Tondeleir (Kalken, 1865-1942) en Marie Livina Meynsch (Kalken, 1865-1926). Tijdens WO I verhuisde het gezin naar de Koffiestraat om er de huidige herberg en zaal Koninklijke Harmonie uit te baten.

XI Tooneel
(Vreemdeling en Karel)

Vreemdeling *Wij gaan daar zeker niet naar gaan?*

Karel *Bè neem, zeker, Mijnheer, want vandaag en zou ik niet geerne bij Sooi naar huis gaan, want Vieneken zou mij kunnen vragen waar hij gisteren avond zoo lang gezeten heeft. 't Schijnt dat hij laat 't huis komen is.*

Zie, Mr., nu gaan wij aan 't dorp komen.

Ah! Dag Koster⁷⁵.

Vreemdeling *Is dat de koster misschien die daar aan zijn hekken staat?*

Karel *Ja, hij staat daar naar 't muziek te wachten. 't Moet van den achternoen naar de vaart komen en daar de vespers wat lang geduurd hebben en dat de koster dan nog zijnen boterham moet eten, zoo heeft hij geen tijd om tot aan de zaal⁷⁶ te gaan.*

Vreemdeling *G'hebt hier veel schoone huizen.*

Karel *Ja, hier woont de sekretaris⁷⁷, daar hebt ge de pastorij.*

Vreemdeling *En dat is de Calcken kerk zeker?*

Karel *G'hebt het geraden, Mr., voor den eersten keer dat gij ze ziet, hoe kunt gij dat toch weten dat de kerk van Calcken is.*

Vreemdeling *Is ze nog merkwaardig om zien?*

Karel *Zie, Mijnheer, 'k zal u dat ne keer zeggen
(men kan hier ook den koster doen komen).*

⁷⁵ Polydoor Braeckman (Kalken, 1848-1925 – gehuwd met ...) woonde in Kalkendorp, naast de Kalkense pastorij. Hij was koster en decennialang muziekbestuurder van de Kalkense harmonie. Hij leerde onder andere ook de zangstukken voor de toneelopvoeringen van de toneelafdeling van de harmonie aan. De Gelder R., o.c., p. 22.

⁷⁶ De huidige zaal Koninklijke Harmonie in de Koffiestraat.

⁷⁷ In de woning van de ongehuwde gemeentesecretaris Emiel De Wilde (Kalken, 1879-1976) werd vanaf juli 1977 herberg gehouden (herberg Vrijgeweide). Nu handelszaak Il Padrino, Kalkendorp 7.

*Illustratie 23. Gemeentesecretaris Emiel De Wilde.
Verzameling André Van De Sompel.*

Zang**I.**

*Ziet ge daar de kerk van buiten
 't Is gelijk n'en hoop van steen
 Mëe daarin een beetje ruiten
 En den stijl kent er niet een
 Ziet te midden staat de toren
 Op de zijden een kapel
 En de door die is van voren
 Aan de sakristij de bel.*

III.

*Gaat gij in de kerk van binnen
 Ge ziet daar ons orgelkas
 Schoon van werk streelt zij uw zinnen
 Als zij stom blijft lijk het was
 Maar zij laat zij haar klanken hooren
 Hare tonen klinken vals
 En gauw stopt gij uwe ooren
 Of zij speelt plain-chant of wals.*

II.

*Ons horlogie is een wonder
 Altijd gaat zij goed en juist
 Als zij van omhoog tot onder
 Door ons Toontje⁷⁸ word gekuist
 In den toren zijn drie klokken
 Die men luidt altijd op maat
 Nooit en vallen er van geen brokken
 Op uw hoofd als g'er onder staat*

IV.

*In de kerke is een gilde
 Van het heilig sakrament
 Die erin zijn, zijn alve wilde
 Met een aardig sentement
 Op het jaargetijde van Boele
 Zijn zij allen in grooten rouw
 En om die dan niet te voelen
 Eten z'dan met hunne vrouw⁷⁹.*

V.

*Op n'en Zondag ging z'aan 't branden
 Maar 't was enkel de gordijn⁸⁰
 't Is voor ons eene ware schande
 Dat w'geen beëtre branders zijn.
 In Overmeire was't wat anders
 Z'hadden er gauw mēe gedaan*

⁷⁸ *Toontje* is mogelijk Antonius Van De Velde (Laarne, 1844-Kalken, 1921), herbergier in Kalkendorp, ten zuiden van de kerk, toenmalige woning Kalkendorp 17. Antonius was gehuwd met Victoria Van De Vyver (Laarne, 1847-Kalken, 1935).

⁷⁹ Priester Antonius Bernardus Boele was pastoor van Kalken tijdens de periode 1738 – 1762. Tot bijna anderhalve eeuw na zijn overlijden werden blijkbaar jaargetijden in de kerk van Kalken opgedragen. Enerzijds mogelijke verwijzing naar een geschil uit 1753 tussen pastoor Boele en de Kalkense Sint-Sebastiaansgilde over de plaats die de gildeleden bij het ten offer gaan in de kerk en in de ommegang ter gelegenheid van Kalkenkermis dienden in te nemen. Anderzijds ook een verwijzing naar het feit dat pastoor Boele de leden van de Gilde van het Heilig Sacrament, de Sebastiaansgilde en de Gilde van het Heilig Kruis in zijn testament begiftigde met een ton bier, af te drinken op de dag van zijn jaargetijde. Voor de armen was telkenjare een brood- en vleesdeling voorzien.

Uit DAUWE C., *Calcken door de eeuwen heen*, Kalken, 1908, pp. 244-245.

⁸⁰ Over dit brandje werd geen verdere informatie gevonden.

*Z'kregen n' nieuwe, hier is 't anders⁸¹
Blijft altijd ons oude staan.*

*Illustratie 24. Zicht op het Kalkense kerkorgel.
Foto KIK-IRPA.*

⁸¹ Overmerekerk viel ten prooi aan de vlammen op 2 november 1862. De nieuwe kerk werd ingewijd op 10 september 1866. Archief HK Overmere, *Geschiedenis van de oude kerk*, doos 032, fardes 001 en 004: onder andere het Liber memorialis Ecclesiae Assumptionis B.M.V., 1746-1989.

- Karel** *Ja, Mijneer, gij ziet gij die daar nu staan. En ik geloof dat onze kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen die daar ook nog zullen zien staan. Maar ja, ze zullen dan kunnen zeggen ook: zie in die kerke, sé, daar is ons grootvader of overgrootvaders zijn uitvaart in gedaan.*
- Vreemdeling** *Ja, 't schijnt dat zij nog op geen invallen staat al is zij oud. Maar waar gaan wij nu naartoe, waar leidt die straat naar toe dan?*
- Karel** *Ah! Mijnheer, dat is de Boombosch, maar we zullen beter doen daar niet in te gaan, want zie de wel als 't maandag is, 't is maar dat ze daar lampetten⁸². 't Schilt toch een beetje sedert dat hun burgemeester 't groot huis gaan bewonen is⁸³, maar ziet 'k en ga 'k ik daar toch 's noens niet.*
- Vreemdeling** *En wonen daar anders niets als dronkaards?*
- Karel** *Ja, toch, Mr., want er woont daar zelfs een zeer voortreffelijk heer daar in het eerste kasteeltje⁸⁴. Die komt daar des zomers misschien omdat hij daar niet verre van 't diep putje is om eens te gaan zwemmen⁸⁵.
Hoe heet hij dan ook nog? 'k Ben zijnen naam vergeten, maar we zouden 't ene keer kunnen vragen 't is misschien eene goede kennis van u? En 'k weet ne muzikant die hem geheel goed kent en misschien nog beter de naam van zijne juffers want 'k heb er hem al meer als ne keer per velo zien mede uit rijden⁸⁶. Wil ik hem ne keer roepen, Mijnheer?*
- Vreemdeling** *Niet nodig, vriend, want moest het nog eene kennis zijn, 'k zoude hem wel moeten een bezoek doen en 't is best dat wij onzen weg vervorderen.*

⁸² Overmatig alcohol verbruiken.

⁸³ De wijk Boombos was een wijk met een zogezegde feestburgemeester, een sociale figuur die de wijk al dan niet in een positief daglicht zette.

⁸⁴ Waarschijnlijk werd hiermee bedoeld het huidige herenhuis, Boombosstraat nr. 1. In de periode omstreeks 1910 werd het herenhuis door verschillende families bewoond. Maurice Paul Cremers en zijn vrouw Gabrielle Heeckhaut kwamen er eind 1906 wonen. In het tienjaarlijkse bevolkingsregister 1911-1920 werd als hun woning Vromondstraat 5 aangeduid. Mogelijk was de eigendom onbewoond tot begin 1912, op het moment dat de familie Emiel Baptist De Lausnay (Kalken, 1867-1931) – Marie Francisca De Geest (Zeveneken, 1866-Kalken, 1920) er kwam wonen.

⁸⁵ 't Diep putje is de benaming van een van de vele waterpartijen in de meersen op Kalkens grondgebied. Omwonenden gingen nogal eens zwemmen in die putten.

⁸⁶ Fietsen waren toen nog eerder een zeldzaamheid.

- Karel** *Zoals ge wilt, Mr., zie, g'hebt daar op 't eerste zicht onze kerk erkend, zoudt ge van hier ook ons gemeentehuis kennen?*
- Vreemdeling** *Ge wilt zeker met mij lachen? Op 't geheel dorp staat hier geen huis dat op een gemeentehuis trekt⁸⁷.*
- Karel** *En nogthans staat het daar. Zie de champetter komt er juist uit. Hij zal u wel willen zeggen wat daar zoal in te zien is, nietwaar Champetter?*

XII Tooneel
(Vorigen met champetter)

⁸⁷ Een verklaring voor het sobere uitzicht van het Kalkense gemeentehuis vinden we bij DAUWE C., o.c., pp. 368-372. Dauwe verwijst naar een document uit 1665 waarin de parochieverantwoordelijken tot een akkoord kwamen met de plaatselijke priesters om het toenmalige schoolgebouw op te trekken om er een school- en schepenhuisfunctie aan te geven. De werken zouden uitgevoerd worden met kareelsteen en arduin, *waarschijnlijk in den toenmalige Vlaemsche bouwtrant, dat het sierlijk was getuigt de glazenmaker Ant. Bossuyt, die het "stadthuys" van Calcken noemt en de ruiten "Borgoens" glas leverde den 2 Dec 1672.* Het daaropvolgende jaar werd het gebouw versierd met de wapenstein van den heer. Dauwe meldde dat in het begin van de negentiende eeuw de voorgevel onder een laag mortel verdween. In 1876 werd een aanbouw aan de zuidgevel geplaatst. In 1905 onderging het nog de meeste verwoesting. *Om dezen aftrek met eene er aan belendende kamer in een te brengen, wierp men de gevelmuur in, waar eene grooten arduinen venster ingemetsteld stond, op gevaar af gansch den zuid-oosthoek te doen instorten.*

*Illustratie 25. Het oude gemeentehuis van Kalken, afgebroken in 1962.
Foto Cyriel Seghers.*

Champetter *Als 't maar dat is, luistert dan, Mr.*

Zang

I

*Zie dit huis zonder gordijnen
Is het huis van onzen wet
Ik geloof dat de Romeinen
Dat hier vroeger hebben gezet
Maar 't en zou nemeer gebeuren
Want nu met wat schoonen steen
Zou den gevel hier van vooren
Rijke zijn en uit 't gemeen.*

II

*Boven woont den secretaris
D'Burgerstand die is beneên
Nevens daar den kommissaris
En de dieven steken z'alleen
Somtjids smeert men op de muure
Menschenstrond 't is toch wat straf
Peken Wierinck⁸⁸, die 't komt schuren
Krijgt hem altijd moeilijk af.*

⁸⁸ *Peken Wierinck* is schilder Petrus De Bruycker (Kalken, 1850-1929), gehuwd met Stephanie De Cock (Laarne, 1859-Kalken, 1931). Het gezin woonde in 1911 in woning Dorpstraat 26.

III

*In het kasken daar bezijden
 Hangen wij elks huwelijkspaar
 Feestprogrammas velo rijden⁸⁹
 Plakken w'op de deure maar
 In den gang daar hangt te lezen
 Het Budget met batig slot
 Op papier staat bewezen
 W'hebben altijd overschot⁹⁰*

IV

*Komen er soms dieven boeven
 'k Pak ze bij hun schabernak
 Zonder hulpe te behoeven
 'k Steek ze seffens in den bak
 Durven zij zich tegen weren
 Met mijn stok geef 'k hun ne klop
 Dat z'geen tweede meer begeren
 D'andren kant van hunnen kop.*

(af)

Champetter *Mijnheeren, ge moet me excuseren, maar moet algauw
 deze stukken gaan doen tekenen door den burgemeester.*

Karel *Champetter, als ge eerst bij Sooi zoudt naar gaan,
 ge zoudt daar misschien nog geheel 't schepen kollegie vinden.
 Ze zijn daar over tien minuten binnen gegaan.*

Champetter *Merci. Mijnheer. (salueert af)*

⁸⁹ Wielervedstrijden waren sinds enkele jaren nieuwe activiteiten ter gelegenheid van gemeente- of wijkkermissen. De voorlopig vroegste vermelding van de organisatie van een wielervedstrijd in Kalken dateert uit 1904 (zie illustratie 26).

⁹⁰ Mogelijke verwijzing naar een polemieek op lokaal politiek vlak naar aanleiding van de verkiezingsstrijd tussen burgemeester Adolphe Tibbaut (Wetteren, 1824-Kalken, 1895) en dokter Eugene Terneu in de periode rond 1892. Dokter Terneu (Oosterzele, 1843-Nice, 1915) woonde als weduwnaar sinds 1883 in Kalkendorp, in een woning naast het huidige Parochiehuis.

Feestkalender.

26 Juni, Caneghem Snelkoersen:
 6000 m. 1ste Handicap 8, 6, 4, 2.
 14000 m. 2de Handicap 20, 10, 5,
 3, 2.

29 " Staden, Ringsteking en eierkoers.
 1ste Ringsteking 6, 4, 3, 2.
 2de Eierkoers 6, 4, 3, 2.
 3^e Verloting van 10 prijzen van 1 fr.
 ieder.

24 Juli, Calcken, velo-festival en snelkoersen 20, 15, 10, 5.

Zondag loopen de aangeslotene clubs per 6 man, de Belgische schaal te Wareme. — Onzen kampioen zal met 5 leden van den Antwerp Bicycle club zijn best doen dit kunstvoorwerp in te palmen. — Volgens een schoon engagement zal hij den 13-14 Juli den gouden Bol gaan bestrijden in den velodroom Buffalu te Parijs. — Veel geluk kleinen Vanderstuyft; de machieuen Salvator's moeten overal triompheeren.

Illustratie 26. Aankondiging van de voorlopig oudst gekende wielervedstrijd te Kalken. Uittreksel Het Weekblad van Yperen en het arrondissement, 25 juni en 2 juli 1904. Bron: www.geheugenvanieper.be

Illustratie 27. Kalkendorp ter hoogte van het gemeentehuis en de Kantschool. Verzameling Aimé en René Baes.

XIII Tooneel.

*(De duivenmaatschappijen met kartel⁹¹ waarop hun naam:
Gustaaf Pasqué – Alfr. Cremers).*

⁹¹ In Kalken waren tijdens het eerste decennium van de negentiende eeuw niet minder dan vijf duivenmaatschappijen werkzaam. In de edities van De Scheldegalm van 1908 werd voor het eerst een gezamenlijke aankondiging aangetroffen van het vluchtprogramma voor wat de maatschappijen uit het dorpscentrum betreft: *De Snelvliegers*, *De Ware Calckenaren* en *De Vereenigde Vrienden*. De maatschappij, gevestigd bij smid Baert op de wijk Hussevelde, bleef onafhankelijk werken. Van de maatschappij *Jong maar moedig*, die gevestigd was bij de weduwe Harlem op de wijk Eesvelde, werden in de jaargang 1908 geen aankondigingen meer opgenomen. Mogelijk waren Pasqué en Cremers de bewerkstellers van de samenwerkingsovereenkomst.

Karel *Mijnher, zijt gij geen duivenmelker?*

Vreemdeling *Daar heb ik weinig tijd voor, vriend, maar daarom ben ik de duivenmelkers niet ongelegen.*

Karel *Eh wel, we gaan juist aan een duivenlokaal komen, zie, bij Benoit De Lausnaye, 't is er vergadering voor de duivenmaatschappijen. Ah, 't dunkt mij ze komen al buiten, 't zal nog juist passen dat we ze tegenkomen.*

Zang

I

*Hebben wij ja lang gestreden
Elk om 't meest voor zijnen kant
Nu toch zijn wij saam getreden
Werken doen wij hand in hand
Wij zijn zusters maatschappijen
En vereeren 't duivenspel
D' overeenkomst doet gedijen
Zoo zijn onze duifjes wel.*

III

**(De Ware Calckenaren,
bij B. De Lausnay⁹³)**

*Hier de ware Calckenaren
Is eene goede maatschappij
Van de prijzen al te gader
Zijn d'eerste altijd voor mij
Als wij expositie houden
En ze drinken bij mij een pint
Vraag 'k en eens meer voor mijn ouders
Niemand die zoovele wint.*

II

(De Snelvliegers, Alf. De Ridder⁹²)

*'t Is reeds vijf en twintig jaren
Ons snelvliegers maatschappij
En van d'eerste die er waren
Zijn er nog vele leden bij
Ja, wij durven ook wel feesten
Bij het vieren van 't jubelé
Want bij ons zijn 't geen beesten
Iedereen die doet daar mee.*

IV

**(De Vereenigde Vrienden bij
P. De Landtsheer⁹⁴)**

*Wij zijn de vereenigde vrienden
Eerlijk zijn w'altijd in 't spel
Beter zult ge nergens vinden
In het reek'nen zijn wij snel
Wij n'houden geen expositie
Dat is maar geldklopperij
Vliegen dat is de traditie
D'Echte duivenmelkerij*

⁹² Broodbakker-winkelier Pieter Alphonse De Ridder (Kalken, 1860-1934) was gehuwd met tapster Virginie Juliana Matthys (Wetteren, 1854-1934) en woonde toen in Kalkendorp 20.

⁹³ Kolenkoopman Benedikt De Lausnay (°Kalken, 1850) was gehuwd met Marie Florence Verstraeten (Kalken, 1858-1922). Herberg 't Gulden Hoofd was gevestigd op de hoek van de Vromondstraat met de Koffiestraat.

⁹⁴ Leopold De Landtsheer (Kalken, 1854-1935) was notarisklerk. Zijn inwonende zuster Marie Leonie hield de herberg Den Appel op de wijk De Kruisen, in 1911 gevestigd Kruisenstraat 78.

V

(Hussevelde bij Baert⁹⁵)

*Bij ons is het willen en kunnen
 Dat ze heet ons maatschappij
 Al die ons k'landitie gunnen
 Worden ontvangen gul en blij
 Wij en zijn in geen verbonden
 En wij doen altijd alleen
 En wij hebben 't goed gevonden
 Van te spelen ondereen*

VI

(Gustaaf⁹⁶)

*Ik zie gaarne mijne duiven
 Ik pas z'op zooals niet een
 Zijn z'aan broeien of aan 't ruiven
 Ik verzorg ze gansch alleen
 Als ik er eens wil mee spelen
 Leg ik in met Mr. Maurits⁹⁷
 Die zal daarom niet krakeelen
 Winnen zij geen prijs misschien*

VII

(Alfred⁹⁸)

*'k heb mijn duifjes eens doen keuren
 Maar dat is toch niet heel wijs
 Zij die onze beestjes fleuren
 Spelen zelf nooit eenen prijs
 Steekt dien duiver in de komme
 Sprak dien vent maar hij is zot
 't is de beste om te komen
 'k heb geen beetre op heel mijn kot*

*(gaan af onder 't zingen van 't eerste couplet)***Karel**

*De duivenmelkers zullen zeker naar Ridders gaan.
 Wij zullen maar voorts gaan. Moeten wij den tram volgen?
 Mr., dan komen wij in Overmeire.*

Vreemdeling

*In Overmeire is daar nog iets te zien? Ik ben wel van zin er
 morgen eens te gaan.*

⁹⁵ Smid Cesar Baert (Zelee, 1870-Kalken, 1941) was gehuwd met tapster Maria Louisa Bracke (Kalken, 1871-1937). Ze woonden in de Husseveldestraat, waar nu herberg De Vriendenkring gevestigd is.

⁹⁶ August Pasqué (Ledeberg, 1859 – Kalken, 1911) woonde in 1911 in Kalkendorp nr. 27. Hij stond vermeld *zonder beroep*.

⁹⁷ Paul Maurits Cremers (Kalken, 1878-1947) was een van de zaakvoerders van brouwerij Cremers. Hij was gehuwd met Gabrielle Heeckhout.

⁹⁸ Alfred Cremers (Kalken, 1872-1947), broer van Maurits, was eveneens een van de zaakvoerders van de brouwerij Cremers. Alfred was gehuwd met Palmyre Hortensia Maria Haentjens (Overmere, 1881-Kalken, 1963) en bewoonde de woning Koffiestraat 2.

Karel *Wel zeker, Mr., Overmeire is verre vermaard voor zijn smout en nu daarbij nog door een standbeeld dat er in't Dorp staat.*

Vreemdeling *Een standbeeld, zegt ge? Wat verbeeld dat? Hebben daar misschien groote mannen gewoond of is het van Coppens ezel⁹⁹ waarvan ik nog hooren spreken heb?*

Illustratie 29. Boerenkrijgstandbeeld in het dorpscentrum van Overmere. Verzameling Theo De Geest.

Karel *Neen, neen, Mr, maar wacht ne keer. Ja, wat verbeeld het nog? ... Ah! Ja, 't verbeeld om van de boeren te krijgen. Ziet, ge moet weten, z'hebben daar op ne grooten arduin een overmeirenaar gezet, die Pauw heet en n'en Calckenaar die Mien Ghijs heet. Ehwel, Pauw die strekt zijnen vinger uit naar Calcken en die zegt tegen Mien Ghijs: Mien, gij dwazen kloot, waarom wilt ge bij de boeren van Overmeire komen smout eten? Blijft liever bij de Calckensche boeren. 't Is daar veel beter want z'eten daar*

⁹⁹ Coppens' ezel: geen verdere verklaring gevonden.

heunker¹⁰⁰. En 'k geloof dat hij dat meent als hij dat zegt, want zie, sedert dat Pauw daar op dien arduin staat, heeft hij altijd bij de boeren te Calcken gewoond. En daarom noemen ze dat 't Standbeeld om van de boeren te krijgen. Dat is toch wel een eer voor Calcken, niet waar, Mr.? 't Is daarom ook dan er vele goede burgers hier, er hebben in helpen betalen om 't daar te zetten¹⁰¹.

Vreemdeling *Ik zal dat morgen eens gaan bewonderen, maar nu als we den tram toch niet volgen, gaan wij zeker deze straat hier maar in gaan?*

Karel *Ja, Mr, maar zeg maar straatjen, wan 't heet hier 't Caf  straatsen. Daar kunnen wel overal twee menschen elkaar passeeren, maar twee geladen karren niet.*

Vreemdeling *'t Eerste huis is hier al met trappen op, zie 'k wel?*

Karel *Dat is Mr, 't voorgenoemde duivenlokaal, maar de duivenmelkers zijn langs d'anderen kant langs de poort uitkomen. Maar 't maandags avonds gaan er hier vele de trappen op die ze des dinsdag's morgens als z'er uit komen niet allen meer van doen hebben. Maar 't zijn daar toch brave jongens die veel plezier maken en heel medelijdend zijn want als uwe beenen u zouden weigeren te dragen, zouden zij u naar huis durven voeren ook. Ach, ze zijn zoo goed die menschen.*

Vreemdeling *Maar waarom heet dat hier het koffiestraatsen?*

Karel *Zie of daar voor mijnen tijd wijven woonden die geerne n'en pot café dronken, dat kan ik niet zegge, en 't is toch ook niet dat er hier in de winkels meer café verkocht wordt¹⁰², want er is hier in*

¹⁰⁰ Spotnamen van Overmerenaars en Kalkenaars. Overmerenaars werden verweten smouters of profiteurs te zijn. Kalkenaars werden verweten heunkerpapeters te zijn. (He)unkerpap is opgewarmde karnemelk met stukken roggebrood.

¹⁰¹ VAN WAELVELDE W., Pa en Gijs, in *Heemkundige Kring Overmere*, 1983, nr. 3, p. 68-69.

Het boerenkrijgmonument werd op zondag 31 juli 1898 ingehuldigd. Als model voor de twee personages die op het standbeeld een centrale plaats innemen, stond een Kalkenaar en een Overmerenaar. Overmerenaar Karel Lodewijk De Pauw (Overmere, 1862-Uitbergen, 1934) was de achterkleinzoon van Frère Pachtters, een Overmeers figuur die tijdens de Boerenkrijg een belangrijke rol had gespeeld. Kalkenaar Domien Gyselincx (Kalken, 1857-1929) was knecht bij Kalkense boeren, maar deed ook regelmatig de campagne in Wallonië en Frankrijk.

¹⁰² Volgens Gustaaf Verschraegen (Kalken, 1914-2003) gaat de naamgeving van de straat als Koffiestraat terug op de gewoonte van zondagse kerkbezoekers die niet rechtstreeks via de kerkwegels van de kerk terug naar huis gingen. Ze maakten een ommetje bij bekenden en familie om er onder andere koffie te drinken.

Gesprek André Van De Sompel met Gustaaf Verschraegen, 11 januari 1988.

de straat een veel vermaarden artikel te vinden. Zie, g'hebt hier groote bazars waar dat gij voor uw kleine jongens kunt krijgen alle soorten van speeldingen, suikerstokken, ballekens, stampers enz... enz...¹⁰³.

Daarbij kunt ge nog krijgen voor uwe vrouw eene nieuwe soort van dwijlen, die dienen moeten voor 't vrouwvolk dat in tijds op 't huizeken niet geraakt. Wij mannen hebben dat niet nodig, want 't ligt dan al lang in onze broek.

Hebt gij van die dwijlen in d'expositie niet gezien?

Vreemdeling *Neen, toch van die soort niet.*

Karel *Ik ook niet, want ik ben er maar geweest als ze afgebrand was¹⁰⁴. Heel zeker hadden zij zoo wat natte dwijlen voor handen gehad, dat zij er veel eerder d'expositie zouden mede kunnen blusschen hebben¹⁰⁵.*

Vreemdeling *Maar, vriend, dat wij ergens ne keer wat gingen rusten?*

Karel *Wel, Mr., ge vraagt het juist in tijds, want 'k meenden te vragen om eens bij den pikker, in de Leopoldisten, naar te gaan. Zie, Mr., ge zult er van verschieten als g'er binnen komt. 't Is daar bij den dikken baas en de dunnen bazin. En daarbij, Sophie is heel*

¹⁰³ De Koffiestraat was tot het midden van de negentiende eeuw niet veel meer dan een verlenging van Kalkendorp. Sinds de gekasseide verbinding met de wijk De Kruisen (vanaf 1838) en de bouw van de huidige Koninklijke Harmonie (in 1877-1878) won de straat aan belang door de vestiging van stieldoeners en ambachtlieden. In het tienjaarlijks bevolkingsregister voor de periode 1911-1920 werden aan het begin van die periode niet minder dan veertien personen als hoofd van een gezin genoteerd met als beroep winkelier(ster). Bovendien waren er niet minder dan dertien persoon met al hoofdberoep tapsters of tappers genoteerd. Vullen we die gegevens aan met een niet onaanzienlijk aantal bloem- en kantwerksters, een likeurist, een beenhouwer, een gareelmaker, een kleermaker, een schoenmaker, een suikerbakker en een brouwer, dan moet en we de Koffiestraat zien als een echte winkelstraat.

¹⁰⁴ Karel Pierrache was als bakker mogelijk voldoende bemiddeld om zich een bezoek aan die wereldtentoonstelling te Brussel te kunnen permitteren.

¹⁰⁵ Het gaat hier over de brand die de Wereldtentoonstelling van Brussel op 14/15 augustus 1910 teisterde.

gedienstig¹⁰⁶. Als ge binnen zijt, zal zij u algauw van op heuren stoel n'en snuif presenteren zonder heuren bril af te doen¹⁰⁷.

Vreemdeling Ah! Een snuiffe, dat zou ik nog willen. 'k Heb er vandaag nog geen gehad. Laat ons maar seffens binnen gaan.

Karel Dag, Sophie.

Illustratie 31. Hoofding over de brand in de Wereldtentoonstelling te Brussel. Uittreksel Vooruit, 17 augustus 1910.

¹⁰⁶ Herberg De Leopoldisten, bij *De Pikker*, bevond zich in de Koffiestraat, in 1911 nr. 31/33, later herberg De Pluim. De herberg werd gehouden door wever Theofiel De Fré (Kalken, 1850-1923) en zijn vrouw tapster Sophia Amedéa Rosy (Ohain, 1853–Kalken, 1924). Gustaaf Verschraegen wist over dat gezin het volgende te vertellen. *Theophiel De Fré en zijn vrouw Sophie hadden vier zoons en vier dochters. Ze gebruikten nooit de doopnaam van hun kinderen of ze gebruikten afkortingen. De zoons waren “Onzen Grooten”, “Onzen Dikken”, “Onzen Kleinen” en “Onzen Mageren”. De dochters waren “Ons Mare” (Marie), “Ons Leente” (Leontine), “Ons Okte” (Oktavie) en Ons “Sede” (Sidonia). Niemand vond dat destijds raar en elk wist over wie men het had.*

Zie VERSCHRAEGEN G., Van De Sompel A., De bewoners van de Koffiestraat eind 19de eeuw – begin twintigste eeuw: een verkenning, in *Het Sinte-Pieterke Kalken*, 9de jg., 1998, nr. 16, p. 1323-1334.

¹⁰⁷ Snuif is fijngemalen tabak om via de neus op te snuiven.

Illustratie 32. Zicht op de aansluiting van de Koffiestraat op Kalkendorp, links van de herberg Het Gulden Hoofd, in het midden van de postkaart. De herberg werd in de periode 1910-1911 uitgebaat door Benoit De Lausnay. Verzameling Aimé en René Baes.

Illustratie 33. Zijingang van herberg Het Gulden Hoofd langs de Koffiestraat (links). Verzameling Aimé en René Baes.

(beiden af)

Einde van d'eerste bedrijf.

Tweede bedrijf

Het tooneel verbeeld het St.-Pietersfeest. Het is versierd en behangen met ballonetjes.

Vreemdeling *Waar brengt ge mij nu, Vriend? Is het hier feest dan?*

Karel *Ja, Mr., wij komen hier aan de kruisen en men viert hier 't St.-Pietersfeest.*

Vreemdeling *'t Schijnt me dat men er hier nog een handje van heeft om te versieren?*

Karel *'k Geloof het wel, Mr. Wij hebben hier flinke jonge dochters die er zich mede moeien, maar 't is daar aan den omkeer aan de school dat er meest te zien is.*

Vreemdeling *Zoo, ik vind 't des al redelijk schoon. Is dat hier alle jaren zoo'n feest?*

Karel *Zie, Mr., 't Is nu 't derde jaar dat het gevierd wordt. Van hier tot aan 't kapelletje staan er sperreken en hangen er ballontjes¹⁰⁸. Dan op het pleintje voor de school staat er eene rots met eene groote vogelmijt er over. De gevel der school¹⁰⁹, omdat hij er maar erbarmelijk voorkomt, is gedekt met groen en bloemen en daar in't midden der venster staat den held van 't feest: St.-Pieter¹¹⁰. Maar dat is nog genen gemakkelijken vent, moet ge weten. Zie, 't eerste jaar dat hij daar stond te tronen, begon hij zich te vervelen. Maar hij zou toch gebleven zijn als 's avonds ons Lieve Heer die hem reeds heel den dag mistte, naar hem telefoneerde om ginds in den hemel ieverst nen grooten binnen te laten. St.-Pieter, die niet wist hoe ginds omhoog te geraken en zag dat de leeren die onder hem stonden te kort waren, herinnerde zich nog den tijd van zijn jong leven wanneer er eens vurige tongen op zijn hoofd uit den hemel daalden en wederkeerden. Hij dacht in zijn eigen,*

¹⁰⁸ Bedoeld wordt de Kruisenstraat vanaf het vroegere schoolgebouw naar de kapel in de Kruisenstraat, toegewijd aan Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen.

¹⁰⁹ Dat schoolgebouw werd opgetrokken in de periode 1828-1830.

¹¹⁰ Het feest van de HH. Petrus en Paulus wordt gevierd op 29 juni. Het Sint-Pietersfeest werd in Kalken vanaf 1908 op een georganiseerde manier gevierd op 29 juni (indien zondag) of de eerstvolgende zondag.

'k ga mij ook in een klein vlammeke laten naar omhoog gaan, maar ja, hij wist niet dat men van beneden zijn ongeduld gade sloeg en hij in eenen keer in vuur begon te veranderen dan liepen de geburen haastig de leer op en zij hadden nog het geluk van hem bij zijn lijvekens vast te knippen zoodat kerel verplicht was te blijven¹¹¹. Maar zie, daar hij daar nu al twee jaren verplicht is daar te staan en dat hij weet dat hij niet meer kan ontsnappen, is hij beginnen weenen, te weenen dat zijne tranen langs de gooten in den rooster lopen en dat de menschen met hunnen paraplu moeten open loopen om niet nat te worden¹¹².

Ook te Uitbergen, waar men voor St.-Pieter de Krijtscher gaat bedevaarten¹¹³, zijn ze daar zeer kwaad omdat ze denken dat 't volk allemaal naar hier zal komen omdat den onzen meer schreeuwt dan den hunnen, maar als 't hij zoo blijft voort doen, is er besloten van hem hier ne mer te willen en van dan 't manneken pis in zijne plaats te doen komen, want ze denken dat zij somtijds beter zouden zijn met n'en pisser dan met ne'n schreeuwer.

Vreemdeling *Ah! Dat zou wel kunnen zijn. Maar er word hier verlicht ook, zie ik wel?*

Karel *Nog meer dan dat, Mr. Dees jaar moesten er zelfs twee luchtballonnen opgaan, maar zie de Dokter¹¹⁴ die n'en voorzichtigen mensch is, en die wist dat de St.-Pietersbeurs tot op den bom ledig was, dacht dat het onvoorzichtig was die luchtballen met vuur van onder zoomaar in den lucht te zenden, daar zij het graan dat lang stond zoude kunnen in brand steken. Daarom ook deed hij de luchtballen van op eene leer vasthouden zoo dat de menschen die konden zien en dan stak hij er een vuurtje aan zodat zij ter plaatse opbranden¹¹⁵. De menschen moesten eens goed lachen, maar hij die 't best wist,*

¹¹¹ In de vensteropening op het eerste verdiep van de voorgevel van het schoolgebouw op de wijk De Kruisen werd tijdens het Sint-Pietersfeest een geschilderde Sint-Pietersfiguur uitgesteld. Aan de voet van het schilderij plaatste men brandende kaarsjes in kleine glazen potjes. Blijkbaar vatte tijdens het eerste Sint-Pietersfeest in 1908 het schilderij vuur.

¹¹² Verwijst naar het lokale gezegde: *Sint-Pieter verbrandt of versmoort* (= verdrinkt). Het weer was ter gelegenheid van het jaarlijkse Sint-Pietersfeest te warm of het regende de hele dag door.

¹¹³ Sint-Pietersbandenkerk in Uitbergen. De feestdag van Sint-Pietersbanden is vastgesteld op 1 augustus. Voor zover kon achterhaald worden, zorgde de organisatie van het Sint-Pietersfeest te Kalken niet voor een hevig conflict met Uitbergen. Dokter Van De Velde en zijn muziekmaatschappij bleven goede contacten met bewoners uit die gemeente onderhouden.

De vermelding van *St.-Pieter de Krijtscher* verwijst mogelijk naar de schreiende kinderen die tijdens de bedevaart hun ouders vergezelden, dit in tegenstelling tot de kinderen die blij deelnemen aan de stoet van het Sint-Pietersfeest te Kalken.

¹¹⁴ Zie VAN DE SOMPEL A., Open kijk op leven en werk van dokter Jozef Van De Velde (1871-1939), in *Castellum*, jg. VI, nr. 4, december 1989, p. 4-81.

¹¹⁵ Het oplaten van luchtballonnen was bijna een vast sluitingsritueel van een (belangrijk) feest.

lachte in zijn vuist en als de stukken op den grond vielen, zeide hij: 'k zal nu wel toekomen om met de ledige beurs van St.-Pieter de schade te betalen.

Vreemdeling

Dat was nogal wijs gehandeld, daarbij de voorzichtigheid is de moeder van den porceleinewenkel. Maar, 't dunkt mij dat ik hoor zingen?

Karel

Ja, Mr. Dat is den stoet van St.-Pieter die aan 't komen is. Hij moet hier passeeren. Zulk eenen stoet zult gij nog niet gezien hebben. Gij zult zien hoe dat de kinderen hun hart ophalen. Ziet, ze zijn daar.

*Illustratie 34. Postkaart De Kruisen te Kalken. Zicht op woonhuis van dokter Jozef Van De Velde (midden) en op de zijgevel van de school (rechts).
Verzameling Aimé en René Baes.*

*Illustratie 35. De versierde voorgevel van het schoolgebouw op de Kruisen ter gelegenheid van het Sint-Pietersfeest 1910. Bemerkt de geschilderde Sinte Pieter in de voorgevel van het schoolgebouw en de rotspartij in het midden van de postkaart.
Verzameling André Van De Sompel.*

*Illustratie 36. Fotopostkaart Sint-Pietersfeest 1911¹¹⁶.
Verzameling André Van De Sompel.*

¹¹⁶ Deze postkaart werd niet vermeld in het werk VAN DE SOMPEL A., *Het Sint-Pietersfeest op de wijk De Kruisen tijdens de twintigste eeuw: van verguisd en gepezen volksfeest naar een feest voor iedereen! Bijdragen tot de geschiedenis van een wijk én van het Kalkense volksleven*, Kalken, 1999.

(Kinderen en anderen, verkleed. Ze zingen.)

I

*We vieren St.-Pieter¹¹⁷
Op onzen schoonen wijk
Het is een feest voor ieder
Voor kindren arm en rijk
Wij zingen blij
Een lied ter uwer eer
En smeeken vrij
Ach ziet op ons toch neer
Vanuit den hemel dan
Gij goeden grooten H(eilgen). Man.*

II

*Als visscher arm geboren
Riep Jezus u aan 't werk
Hij had u uitverkoren
Als opperhoofd der kerk
En op die rots
Heeft hij zijn kerk gebouwd
Die met veel trots
De eeuwen heeft beschouwt
Vanuit den hemel dan
Waak over haar gij heilgen man.*

III

*Als de dag is gekomen
Dat wij van d'aarde scheïen
Doet d'hemel doer dan open
En laat ons binnentreên
Dan loven wij
U samen met den eer
En zingen blij
Ons lied ter uwer eer
Ja, in den hemel dan
Daar vieren wij weer d'heilgen man.*

Vreemdeling *Die kindren zijn waarlijk lief, die stoet is't zien waard.*

Karel *Ja, Mr. Maar als gij't naaste jaar wilt komen zien, 't zal nog wat anders zijn. Dan zullen er versierde velo's en rijtuigen in rijden. Waarom zouden wij hier in Calcken geenen stoet kunnen maken waar de vreemdelingen komen naar kijken. Ze gaan wel naar Wetteren alleenlijk om eenen stoet te zien?*

Vreemdeling *Ja, daarin hebt ge gelijk. Dat is een feest waar iedereen moet aan medehelpen en moet steunen. Allen een zeel trekken, zoo moet het zijn, maar 't dunkt mij dat ik hoor trommelen?*

¹¹⁷ Deze versie werd al opgenomen in VAN DE SOMPEL A., o.c., 1999, p. 58.

- Karel** *Ja, Mr., dat is ons koninklijke Harmonie die vandaag haar St.-Ceciliafeest¹¹⁸ viert. De muzikanten komen daar van Fiel Roels¹¹⁹ en ze zullen wel met n'en pas-redouble binnenkomen.*
- Vreemdeling**
- tot den koster** *Zijt gij daar directeur van, Mr.?*
- Koster** *Ja, Mr.*
- Vreemdeling** *Ehewel, 'k maak er u mijn compliment over. Gij hebt knappe muzikanten en naar 'k zie geen een met een flokhout op zijn embouchure.*
- Koster** *Ja, Mr., ze spelen nogal goed, maar 't is spijtig dat zij het meest altijd voor hun eigen moeten doen en dat er zoo weinig komen luisteren op reputiën¹²⁰ en uitstappen¹²¹.*
- Vreemdeling** *Ja, iever dient er te zijn bij groot en klein en iedereen moet aan onze maatschappijen medehelpen. Want maatschappijen brengen leven en 't is beter te sterven als gij geleefd hebt als te sterven zonder geleefd te hebben. Maar, ik zie dat uwe muzikanten er zoo leutig uit zien vandaag. 't Is zeker omdat het Cecilia is,*
- Koster** *Ja, Mr., z'en ne keer goed g'eten vandaag en ne keer goed gedronken en nu zie, komen zij in onze zaal hun wat amuseeren. 't Is hier Consert van den avond en bal.*
- Vreemdeling tot koster** *Als't zoo is, zullen wij zeker niet verder gaan, niet waar vriend? 'k Zal morgen mijne reis voort zetten. 'k Zal bij u wel logement krijgen als 't er op aan komt?*
- Karel** *Wel zeker, Mr., als wij maar tot in 't bed geraken. Maar 't zou toch moeten lukken dat zij van dezen keer dronken om 't eerst hunne pint uit.*
- Vreemdeling** *Er komt van dat wil, vrienden, maar plezier gemaakt. Ik geef een rondeen en elk betaald 't zijne en leve de koninklijke harmonie¹²² (moeten allen te samen uit roepen).*

¹¹⁸ De feestdag van de patroonheilige van de muzikanten valt op 22 november.

¹¹⁹ De herberg van winkelier Theofiel Donatus Roels ('Oostakker, 1861) en tapster Emelie Maria De Vilder (Kalken, 1860-1951) had in 1911 als adres Koffiestraat nr. 71.

¹²⁰ Moet zijn: repetitiën.

¹²¹ Verwijst naar de term klipperconcerten, concerten waarvoor weinig publieke belangstelling is.

¹²² De harmonie Sint-Cecilia Kalken werd op 28 april 1910 'Koninklijk' benoemd.

*Brabançonne*¹²³.

*Illustratie 37. De Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Kalken.
Vermoedelijk omstreeks WO II.
Verzameling André Van De Sompel.*

1. Slotgedachte.

Wie de auteur is, kon nog niet achterhaald worden. Op basis van enkele details kunnen we als mogelijke auteurs Karel Pierrache en Arthur Copers aanwijzen, twee jonge mensen die het toneel een warm hart toedroegen.

Dat toneel in het begin van de twintigste eeuw op plaatselijk vlak elitair was, blijkt uit de rolverdeling die in de revue is vooropgesteld.

De meeste personages voor wie de liederen geschreven waren, waren nauw betrokken bij het wel en wee van de harmonie. Ze behoorden tevens tot de leidende klasse van de plattelandsgemeente Kalken: burgemeester Jules Tibbaut, schepenen Frans Luyckx en August Roels, koster Polydore Braeckman, de belangrijkste vertegenwoordigers van de brouwersfamilie Cremers, de bestuurders van de Tissage Mécanique de Calcken (Achilles Luyckx en Victor De Meyer), onderwijzer Remi De Gelder, enz... De situaties werden soms flink uitvergroot en het valt op dat vooral de parochiale geestelijkheid buiten schot bleef.

¹²³ Elke nieuwjaarsbijeenkomst van de harmonie en de toneelbond werd beëindigd met het spelen van de Brabançonne. DE GELDER R., *o.c.*, p. 17-18.

2. Bronnen.

2.1. Onuitgegeven bronnen.

Brussel.

KIK-IRPA: fotografisch materiaal.

Kalken.

- Verzameling André Van De Sompel: kopies van de revue en kopies manuscripten uit archief Dokter Jozef Van De Velde.
- Verzameling Petrus De Wilde: bidprentjes en kiezerslijst Kalken 1912-1913.
- Verzameling Anne Verstraeten: fotografisch materiaal, met dank voor de doorverwijzing aan Paul Feys.
- Verzameling Aimé en René Baes: fotografisch materiaal.
- Verzameling Theo De Geest: fotografisch materiaal.

Laarne.

Gemeentelijk archief, Kalken, tienjaarlijkse bevolkingstellingen, 1901-1920.

Overmere.

Archief HK Overmere, *Geschiedenis van de oude kerk*, doos 032.

Wetteren.

Archief Koninklijke Geschied- en Heemkundige Kring Jan Broeckaert,

- manuscript DE GELDER R., *Kronijk tooneelbond Utile Dulci van Calcken, afdeeling der Koninklijke Harmonie*, Kalken, 1928.
- archief Victor De Meyer.

2.2. Uitgegeven bronnen.

- BOGAERT E., VAN DE SOMPEL A., *Kalken, van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne*, Kalken, 1997.
- DAUWE C., *Calcken door de eeuwen heen*, Kalken, 1908.
- De Scheldegalm, weekblad voor Kalken en omliggende gemeenten, jaargang 1910.
- Het Volk, dagblad, jaargangen 1900, 1910, 1911 en 1912.
- Vooruit, dagblad, Orgaan der Belgische Werkliedenpartij, jaargang 1910.
- VAN DE SOMPEL A., Open kijk op leven en werk van dokter Jozef Van De Velde (1871-1939), in *Castellum*, jg. VI, nr. 4, december 1989, p. 4-81.
- VAN DE SOMPEL A., Raymond en Karel Vermeiren, twee kansarmen uit de wijk De Kruisen, in *Castellum*, jg. VIII, nr. 2, juni 1991, p. 4-55.
- VAN DE SOMPEL A., Een nieuwe muziekzaal voor de Kalkense harmonie St.-Cecilia in 1877-1878, een denkoefening:wie, wat en waarom?, in *Castellum*, jg. XVI, 1999, nr. 2, p. 28-42.
- VAN DE SOMPEL A., *Het Sint-Pietersfeest op de wijk De Kruisen tijdens de twintigste eeuw: van verguisd en geprezen volksfeest naar een feest voor iedereen! Bijdragen tot de geschiedenis van een wij én van het Kalkense volksleven*, Kalken, 1999.

- VAN DE SOMPEL A., Grasduinen in Aalsterse en Wase kranten. Onverwachte bronnen voor het dagelijkse leven te Kalken en Laarne, periode midden 19de - midden 20ste eeuw, in *Castellum*, jg. XXVII, 2, juni 2010, p. 9-54, pp. 25-27.
- VAN WAELVELDE W., Pa en Gijs, in *Heemkundige Kring Overmere*, 1983, nr. 3, p. 68-69.
- VERSCHRAEGEN G., VAN DE SOMPEL A., De bewoners van de Koffiestraat eind 19de eeuw – begin twintigste eeuw: een verkenning, in *Het Sinte-Pieterke Kalken*, 9de jg., 1998, nr. 16, p. 1323-1334.

2.3. Mondelinge bronnen.

Gesprek met Gustaaf Verschraegen, 11 januari 1988.

Gesprek met Cecile De Meyer, 15 oktober 2006.

LIJST STEUNENDE LEDEN, ERELEDEN EN BESCHERMENDE LEDEN, 2010.

Steunende leden

Dhr. Afschrift P., Wetteren
 Dhr. Baert A., Zaffelare
 Dhr. Bracke A. - Verhoeyen, Destelbergen
 Mevr. Bracke B., Heusden
 Dhr. Bracke J., Kalken
 Dhr. Braye H.-Lebon, Destelbergen
 Dhr. Cornelis Y., Laarne
 Mevr. De Baets S., Zaffelare
 Dhr. De Rycke A. - Blancquaert, Kalken
 Dhr. De Wilde D., Laarne
 Dhr. De Wilde G., Laarne
 Dhr. De Wilde M., Lokeren
 Dhr. De Wulf L., Kalken
 Mevr. Desmedt H., Oostakker
 Dhr. D'Hondt W., Kalken
 Dhr. Fack E., Laarne
 Dhr. Hanselaer L., Kalken
 Dhr. Henriët J.-P., Laarne
 Dhr. Kuys A., Kalken
 Dhr. Lammens E.- Van Herreweghe, Meise
 Dhr. Nuytinck M., Lochristi
 Dhr. Paelinck, Laarne
 Mevr. Peerts L., Laarne
 Dhr. Raman-Strobbe, Laarne
 Dhr. Raman J., Laarne
 Dhr. Rogiers E., Laarne
 Dhr. Seghers - Roosendans, Kalken
 Dhr. Valcke M., Destelbergen
 Dhr. Van Besien W., Laarne
 Dhr. Van Bever - Van Laecken, Laarne
 Dhr. Van Der Elst P. - De Clercq, Laarne
 Dhr. Van Malderen A., Laarne
 Dhr. Van Verdeghe E., Gent
 Dhr. Vanwezer - Van Caelenberg, Laarne
 Dhr. Veirman J.-P., Aalst
 Dhr. Vlaeminck E., Laarne

Ereleden

Dhr. Baetens P., Laarne
 Dhr. Buyse F., Wetteren
 Dhr. Clerick D., Kalken
 Dhr. Dauwe C. - Ring, Brussel
 Mevr. De Backer B., Laarne
 Dhr. De Baerdemaeker I., Laarne
 Dhr. De Croppe R., Kalken
 Dhr. De Meyer P.-Waeghemans, Kalken
 Jhr. de Pessemier 's Gravendries P., Laarne
 Dhr. De Ruyver L., Kalken
 Dhr. De Wilde R. - Bogaert, Kalken
 Dhr. De Wilde R. - Van De Velde, Laarne
 Dhr. De Wolf S., Kalken
 Dhr. Debacker J., Laarne
 Dhr. D'Hooghe W., Kalken
 Dhr. Eeckman I., Brussel
 E.H. François J., Kalken
 Dhr. Janssens L., Kalken
 Dhr. Sorensen J., Kalken
 Dhr. Tibbaut P., Kalken
 Dhr. Van Damme I., Bellem
 Dhr. Van Eeckhoute M. - Poppe, Laarne
 Dhr. Van Poucke R. - Piens, Laarne
 Dhr. Vervaeet A. - Devisscher, Laarne
 Dhr. Waldack F., Kalken

Beschermende leden

Dhr. Holvoet H. - Van Severen M., Deinze

Castellum

Driemaandelijks tijdschrift van de
 VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN
 KALKEN EN LAARNE.

Dienst Wettelijk Depot nr. B.D. 40.652.

Oplage: 300 exemplaren.

Omslagillustratie: Fotopostkaart Den Ijskelder, Provinciebaan, Kalken. Foto waarschijnlijk kort na de bouw van het complex genomen. De paardenstal, met verluchtingstoren, werd later verbouwd tot woning. Verzameling Anne Verstraeten.

INHOUD.

Editoriaal.	
André Van De Sompel	3
Duiding bij een toneeltekst:	
<i>Revue: De wonder- en schoonheden van Calcken.</i>	
André Van De Sompel	5
Lijst steunende leden, ereleden en beschermende leden, 2010.	71
Inhoud.	72